

Čardášová princezna

HUDBA
LIBRETO
PŘEKLAD A ÚPRAVA
TEXTY PÍSNÍ

EMMERICH KÁLMÁN
LEO STEIN, BÉLA JENBACH
PAVEL BĀR
EVA BEZDĚKOVÁ

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ
REŽIE
REŽIJNÍ SPOLUPRÁCE

KAROL KEVICKÝ
LUMÍR OLŠOVSKÝ
GABRIELA PETRÁKOVÁ

DIRIGENT
DRAMATURGIE
SCÉNA
KOSTÝMY
CHOREOGRAFIE
SBORMISTR

KAROL KEVICKÝ / JAKUB ŽÍDEK
PAVEL BĀR
ŠIMON CABAN
ROMAN ŠOLC
JANA VAŠÁKOVÁ
JAKUB ŽÍDEK

Osoby a obsazení:

SYLVA VARESCU
EDWIN, kníže von Lippert-Weylersheim

Luisa Albrechtová / Jana Borková

Josef Moravec

HRABĚ BONI KANCSIANU
KOMTESA STÁZI

Roman Harok / Robert Jícha

Martina Šnytová

FERI VON KEREKES, zvaný Feri bácsi

Jan Drahovzal / Václav Morys

MIŠKA, vrchní číšník

Libor Olma

KNÍŽE LEOPOLD MARIA VON LIPPERT-WEYLERSHEIM

Pavel Liška / Marcel Školout

KNĚŽNA ANHILTA, jeho žena

Galla Macků / Eva Zbrožková

NADPORUČÍK EUGEN VON ROHNSDORFF

Peter Svetlák

HRABĚNKA VON HOCH-STACK

Janka Hošťáková

VELVYSLANEC MAC GRAVE

Josef Novák-Wajda

KISS, advokát

Petr Miller

JULISKA

Jana Kurečková

ARANKA

Jana Tabrea

KLEO

Eva Villámová

SZERÉNYI

Roman Žiška

MERÖ

Adam Škandera

VIHAR

Josef Lekeš

Cimbálová kapela TOLAR

Členky varietního sboru Orfea, diváci, číšníci, společnost na plese, lokajové, ranění, sestry: **Jarmila Hašková, Dagmar Mimrová, Eva Nováková, Ilona Piskořová, Lenka Vaňkátová, Eva Villámová, Lenka Háčková, Soňa Jungová, Martina Monczková, Nikola Novotná, Jana Tabrea, Hana Veselá, Josef Lekeš, Čestmír Prymus, Roman Žiška, Martin Blaževič, Adam Grygar, Tomáš Kočan, Petr Krňávek, Rudolf Medňanský, Jakub Gabriel Rajnoch, Jiří Siuda, Adam Škandera, Ariel Zmuda** a členové baletu NDM: **Chiara Lo Piparo, Zuzana Majvelderová, Kristína Moravčíková, Kristýna Pokorná, Barbora Šulcová, Michal Bublík, Zoltán Kovács, Peter Ondrka, Filip Skála, Patrick Ulman**

Dále účinkují sólisté instrumentalisté orchestru operety/muzikálu
– koncertní mistr **Marcela Wysogladová**

Asistent režie	Josef Novák-Wajda
Asistentka choreografie	Jana Tomsová
Korepetitoři	Petr Miller, Bohumil Vaňkát, Jakub Žídek
Představení řídí	Andrea Krzystková
Text sleduje	Slavomír Chmiel
Technický šéf	Stanislav Muntág
Jevištní mistři	Miloslav Novák, Petr Novák
Mistr osvětlení	Stanislav Dvořák
Mistr zvuku	Otakar Mlčoch
Mistrová vlásenkárny	Renáta Školoutová
Mistrová garderoby	Naděžda Vránková
Mistrová rekvizit	Alexandra Václavíková
Šéf výpravy	David Bazika
Vedoucí umělecko-dekoračních dílen	Barbora Macháčová
Vedoucí výroby kostýmů	Eva Janáková

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM

Technolog – Ivana Stuchlíková, mistr čalounické dílny – Petr Missig, mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Jaroslav Kocourek, mistr zbrojiřsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny – Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

**Premiéry 17. a 19. ledna 2013 v 18.30 hodin
v Divadle Jiřího Myrona**

Luisa Albrechtová (Sylva) – foto ze zkoušky

OBSAH OPERETY

1. dějství

Varieté Orfeum v Budapešti, podzim 1916

Úspěšná varietní zpěvačka Sylva Varescu se v budapeštském varietním divadle Orfeum loučí se svým publikem před odjezdem na turné po Americe. Sylvinu poslednímu představení přihlížejí i její přátelé, mezi jinými hrabě Boni Kancsianu a majitel Orfea Feri Kerekes, zvaný Feri bácsi (strýček Feri). Po představení dorazí i mladý kníže ze vznešené vídeňské rodiny, Edwin von Lippert-Weylersheim, který je do Sylvy zamilovaný. Jeho vztah s neurozenou dívkou je však naprosto nepřipustný pro Edwinovy aristokratické rodiče – aby jejich lásce zabránili, vyšlou za Edwinem svého synovce, nadporučíka Eugena von Rohnsdorff, s povolávacím rozkazem k jeho posádce ve Vídni. Edwin však netuší, že mu rodiče mezitím připravili zasnuby s jeho sestřenicí, komtesou Stázi. Aby zabránil milované Sylvě v odjezdu a aby jí dokázal svou lásku, rozhodne se k radikálnímu kroku: podepíše Sylvě příslib uzavření právoplatného sňatku ve lhůtě osmi týdnů. Dojatí Sylvinu obdivovatelé, kolegové a přátelé vystrojí improvizovanou svatbu. Posléze se vrací Rohnsdorff a Edwina odváží do Vídně. Po jeho odjezdu přichází Boni a všem ukazuje Edwinovo zasnubní oznámení s komtesou Stázi, které dostal od Rohnsdorffa. Otřesená a zhrzená Sylva se rozhodne okamžitě vydat na cestu do Ameriky. Boni odjíždí s ní.

2. dějství

Palác rodiny von Lippert-Weylersheim ve Vídni

Během plesu v paláci rodiny von Lippert-Weylersheim hodlá kníže přítomné společnosti oznámit zasnoubení svého syna Edwina s komtesou Stázi. Náhle však přijíždí Sylva s Bonim a vydává se za jeho manželku. Edwin však Sylvu stále miluje, a prosí proto Boniho, aby se s ní rozvedl. Boni se jeho přání nebrání, protože se mezitím zakoukal do krásné Stázi. Sylva Edwinovi uvěří, že o zasnubách nevěděl a proto i ona souhlasí s „rozvodem“ s Bonim. Také laskavá Stázi ruší své plánované zasnoubení s Edwinem, aby mu dala svobodu v jeho lásce k Sylvě. Když však Sylva pochopí, že pro Edwina je sice společensky únosné, aby si vzal rozvedenou hraběnkou Kancsianu, ale zcela nepřipustné vzít si prostou zpěvačku, oznámí přítomné společnosti svoji pravou identitu. Po tomto skandálu i s Bonim odjíždí. Edwin se i přes odpor otce nakonec rozhodne vydat za Sylvou.

3. dějství

Varieté Orfeum v Budapešti

Boni se Sylvou přijíždějí do Orfea, které jen stěží poznávají. Dobrosrdečný Feri jej po krachu poskytl jeptiškám jako válečný lazaret. Oba se zde setkávají se starým vrchním číšníkem Miškou, milým Ferim i s některými dívkami z někdejšího varietního sboru. Po chvíli do Orfea dorazí i Edwin a doufá, že zde Sylvu najde. Jen o několik okamžiků později do Orfea přichází i Edwinův otec, který odtud chce svého zpupného syna odvést. Místo setkání s Edwinem ho ale čeká Boniho prosba o ruku komtesy Stázi. Posléze dorazí také kněžna Anhilta se svými průvodci. Když zůstane ve varietním sále sama, vzpomene se na svou dlouhá léta utajovanou slávu – v mládí totiž byla i ona úspěšnou varietní zpěvačkou. Feri bácsi v ní poznává svou dávnou lásku, ale nedává na sobě nic znát. Kníže se o někdejším povolání své ženy dozví a cítí se podveden a zničen. Podlehne však okolnostem a nadále již vztahu Edwina a Sylvy nebrání. V zamilovaném obětí končí také Boni a Stázi.

Václav Morys (Feri), Robert Jícha (Boni) – foto ze zkoušky

OPERETA NA POČÁTKU JEDENADVACÁTÉHO STOLETÍ

Kálmánova *Čardášová princezna* je jednou z nejhranějších operet nejen u nás, ale i v celém světě. Není proto divu, že se tento populární titul vrací na operetní scény v pravidelných intervalech. Výjimkou není ani náš ostravský soubor operety a muzikálu – vždyť *Čardášová princezna* se na prknech Divadla Jiřího Myrona objeví již po sedmé. Velmi často slyším názor, že opereta je určena především starší generaci diváků. O to víc mě těší, že se tohoto díla s určitou interpretační tradicí ujal tentokrát poměrně mladý inscenační tým se zcela pevným záměrem vytvořit živoucí, aktuální, neokoukané divadlo blízké všem generacím, tedy i té naší. Vždyť i my žijeme na počátku století, i my jsme svědky proměny společnosti, i my prožíváme vzestupy a pády, i my máme právo na lásku nevypočítavou a upřímnou. A leckdy o toto právo bojujeme i za cenu ztráty vlastního pohodlí a postavení. Nelze se schovávat za operetní žánr a ustálená operetní klíše. Příběh *Čardášové princezny* je pravdivý, dramatický, zasazený do reálií pohnuté doby počátku minulého století. Vášnivá a strhující Kálmánova hudba není jen prvoplánově líbivá, je nositelkou emoce, podtrhuje dramatické situace, aby následně zajískřila vtipem a lehkostí, zároveň však skrývá jistou nostalgii po době dávno minulé. Promlouvá k nám jazykem našich prababiček a pradědů o světě, ve kterém toužili žít. Naším výsostným úkolem je přenést obraz tohoto světa na jeviště a uvést jej v život v tom našem světě. Pokračovat v tradici a obohatit ji o tradici vlastní.

Gabriela Petráková, šéfka souboru opereta/muzikál

EMMERICH KÁLMÁN (1882–1953)

hudba

Slavný operetní skladatel, vlastním jménem Imre Koppstein, se narodil v rodině bohatého židovského obchodníka v uherském lázeňském městečku Siófok poblíž „maďarského moře“, jezera Balaton. Po otcově bankrotu přišla rodina o svůj značný majetek a v roce 1892 se přestěhovala do uherské metropole Budapešti. Mladý Imre nastoupil na tamější evangelické gymnázium a právě tehdy začal používat jméno Kálmán. Od malička měl zájem o hudbu a hru na klavír. Vzhledem k nedobré finanční situaci rodiny si musel sám vydělávat doučováním latiny a řečtiny a nočním vypisováním obálek pro obchodní dům. Jako klavírista poprvé veřejně vystoupil ve svých patnácti letech. Pro silné chronické bolesti ramene se však musel kariéru klavíristy vzdát.

V roce 1900 začal studovat práva na budapeštské univerzitě a zároveň komponování a hudební teorii na Hudební akademii, kde se také seznámil s novými přáteli, pozdějšími operetními skladateli Albertem Szirmaiem a Viktorem Jacobim. Po absolutoriu práv byl zaměstnán v advokátní kanceláři; když však měl u soudu zastupovat stávkující železničáře, naprosto neuspěl a byl po dohodě propuštěn. V té době však už pracoval také jako hudební kritik v deníku *Pesti Napló* (1904–1908). Hudba jej totiž zajímala mnohem více než práva, ostatně sám už tehdy zkomponoval několik orchestrálních skladeb a množství písní, včetně několika kupletů pro budapeštské kabarety. Jeho prvním je-vištním dílem byla vlastenecká hudební veselohra *Pereszlénské dědictví* (1906).

Pod vlivem úspěchů operetních skladatelů Leo Falla a Franze Lehára složil svou první operetu *Tatárjárás* (1908). Ačkoliv o ni zprvu nikdo nejevila zájem, její následné uvedení na scéně divadla Vígszínház získalo značný ohlas. Díky němu se o Kálmánovi doslechli i ředitelé vídeňských divadel, a tak se opereta o vojenských manévrech dočkala v upravené verzi a pod názvem *Ein Herbstmanöver* (*Podzimní manévr*) o necelý rok později premiéry ve slavném Divadle Na Vídeňce. Po tomto úspěchu se Kálmán rozhodl natrvalo přesídlit do metropole podunajské monarchie, která tehdy zažívala novou operetní horečku. Zatímco další Kálmánova opereta *Dobrý kamarád* (*Der gute Kamerad*, 1911) publikum ani kritiku příliš neoslovila, pravým opakem se stal *Cikánský primáš* (*Der Zigeunerprimas*, 1912). Na začátku 1. světové války uvedl Kálmán sentimentální a vlastenecky angažovanou

operetu *Jeníček se vrátí* (*Gold gab ich für Eisen*, 1914), kterou o rok později následovala premiéra *Čardášové princezny* (*Die Csárdásfürstin*, 1915). Její celosvětový úspěch zařadil Kálmána mezi elitu operetních skladatelů. V nepravidelných intervalech následovaly další tituly, většinou vytvořené podle stejného modelu, jen s obměnou místa děje: *Masopustní víla* (*Die Faschingsfee*, 1917), *Holandská nevěsta* (*Das Hollandweibchen*, 1920), *Bajadéra* (*Die Bajadere*, 1921) nebo dodnes velmi oblíbená *Hraběnka Marica* (*Gräfin Mariza*, 1924). Žádná z jeho pozdějších operet však nepřekonala slávu *Čardášové princezny* – připomeňme z nich alespoň *Cirkusovou princeznu* (*Die Zirkusprinzessin*, 1926), *Vévodkyni z Chicaga* (*Die Herzogin von Chicago*, 1928) nebo *Fialku z Montmartru* (*Das Veilchen vom Montmartre*, 1930).

Po nástupu fašistů k moci se oblíbený Kálmán potýkal s problémy kvůli svému židovskému původu. Údajně odmítl nabídku čestného árijského občanství a v roce 1938 opustil Vídeň. Za vydatné pomoci přátel odjel přes Švýcarsko do Paříže, odkud však musel před hrozcím vpádem nacistů znovu uprchnout – tentokrát až za oceán, do Spojených států. Během amerického pobytu spolupracoval mimo jiné na broadwayském muzikálu s názvem *Miss Underground*, který však nebyl nikdy uveden. V posledním roce 2. světové války složil operetu *Marinka* o osudech habsburského korunního prince Rudolfa. V USA sice měla úspěch, slávy jeho předešlých děl ale nedosáhla. Ačkoliv v roce 1947 Kálmán získal americké občanství, v zimě 1948/49 se vrátil do Evropy a navštívil i Vídeň. Na začátku 50. let se natrvalo usadil v Paříži, kde v roce 1953 zemřel. Jeho poslední opereta *Arizona Lady* byla uvedena v Bernu až rok po jeho smrti.

Nejstarší z trojice Kálmánových dětí, syn Charles (nar. 1929), se stal po otcově vzoru také hudebním skladatelem.

Kálmánova socha v rodném Siófoku

„Vím, že půl strany Lisztovy partitury vyváží všechny operety, které jsem napsal, nebo ještě napíšu. Ale vím také, že tato půlstrana partitury potřebuje koncentrované, duchovně vyspělé publikum, které však je nepatrný zlomek toho publika, jež chodí do divadla. Velcí skladatelé budou mít vždy své čitatele a obdivovatele, vedle nich mohou však existovat i komponisté, kteří jsou především divadelníky a kteří se nestydí napsat lehkou, svěží, vtipnou, hezky oblečenou a příjemně znějící hudební komedii, jejímž klasikem je Johann Strauss.“

Emmerich Kálmán

LEO STEIN (1861–1921)

libreto

Ukrajinský rodák Leo Stein (vl. jménem Rosenstein) vystudoval práva na univerzitě ve Lvově. V roce 1888 se přestěhoval do Vídně a ihned se začlenil do kruhu literátů kolem Café Griensteidl, do něhož patřili Hermann Bahr, Hugo von Hofmannsthal, Arthur Schnitzler, Rudolf Steiner, mladý Karl Kraus ad. Pod vlivem přátel začal Stein psát veselohry, první z nich (*Die Fächersprache*) měla premiéru v roce 1891. O rok později přijal zaměstnání v reklamní kanceláři Jižní dráhy, kde pracoval 12 let.

V roce 1893 měla premiéru první opereta s jeho libretem – *Veselé dědictví* skladatele Karla Weinbergera, texty Stein vytvořil společně s Juliem Horstem. Prvním zásadním úspěchem jeho kariéry se stalo libreto k operetě s hudbou Johanna Strausse ml. *Vídeňská krev* (1899), jež Stein napsal ve spolupráci s Victorem Leonem. Později spolu s Karlem Lindauem přepracoval starší Straussovu operetu *Indigo a 40 loupežníků* (1871) a v nové podobě ji v roce 1906 uvedl pod názvem *Tisíc a jedna noc*.

Steinovým životním dílem je však libreto k Lehárově operetě *Veselá vdova* (1905), které napsal opět s Victorem Leonem. Na jeho kontě je i další z trojice nejhranějších vídeňských operet všech dob, *Čardášová princezna* (1915). Libreto ke Kálmánově nejúspěšnější operetě napsal ve spolupráci s Bélou Jenbachem stejně jako pozdější *Holandskou nevěstu* (1917). Mezi jeho další oblíbená díla patří *Hrabě Luxemburg* (s Willnerem a Bodanzkym, 1909) či *Modrá mazurka* (s Jenbachem, 1920) skladatele Franze Lehára. Téměř vždy pracoval v autorské dvojici, sám napsal pouze tři libreta – mj. Nedbalovu *Polskou krev* (1915). Postupem času se inteligentní a vtipný Stein stal nejúspěšnějším vídeňským operetním libretistou a se dvěma desítkami děl také jedním z neplodnějších.

V letech 1901–1907 Stein vydával ilustrovaný divadelní časopis *Theater und Brettl*. Zároveň se již v roce 1897, tedy na samém počátku své literární kariéry, podílel na ustanovení společnosti AKM pro ochranu autorských práv spisovatelů, skladatelů a hudebních nakladatelů – druhé nejstarší ochranné autorské organizace na světě. Později se stal také viceprezidentem AKM, v roce 1921 i jejím čestným prezidentem. Zemřel ve Vídni ve věku 60 let.

BÉLA JENBACH (1871–1943)

libreto

Jeden z nejúspěšnějších vídeňských operetních libretistů Béla Jenbach (vl. jménem Béla Jacobowitz) se narodil v židovské rodině v maďarském Miškolci. V 18 letech přišel do Vídně, kde se zprvu živil pomocí příležitostných zaměstnání. Za vydělané peníze si platil lekce výslovnosti, díky kterým během poměrně krátké doby ztratil svůj maďarský přízvuk. Posléze se začal věnovat herectví, nejprve v předměstských divadlech rakouské metropole, později se dopracoval až do vídeňského Burgtheatru. Právě tehdy si změnil své příjmení na Jenbach, aby už nadále nebyl spojován se svým židovským původem. Deprimován nízkými hereckými výdělky v Burgtheatru začal navštěvovat známou vídeňskou kavárnu Café Sperl, v níž se mimo jiných scházeli operetní skladatelé Franz Lehár, Karl Millöcker, Richard Heuberger nebo Edmund Eysler, jimž nabízel svá libreta. Ačkoliv původně toužil stát se spíše uznávaným autorem činoher, psaní operetních libret bylo jednoznačně lukrativnější. Jenbach sice nepatřil mezi nejplodnější autory, své řemeslo však suverénně ovládal a jeho libreta tak vynikala nepopiratelnými kvalitami. Většinu svých libret vytvořil ve dvojici, zejména s Leo Steinem (např. Kálmán: *Čardášová princezna*, 1915; *Holandská nevěsta*, 1920; Lehár: *Modrá mazurka*, 1920), ale také s Paulem Kneplerem (Lehár: *Paganini*, 1925) nebo Heinzem Reichertem (Lehár: *Carevič*, 1927). Sám napsal například libreto k Lehárově operetě *Clo-clo* (1924).

Po nástupu fašistů se Jenbachovi kvůli jeho židovskému původu rapidně zhoršovaly pracovní podmínky. Do emigrace však neodešel ani po nacistickém anšlusu Rakouska a se svou manželkou, herečkou Annou Brandstätterovou, a dcerou Lydií zůstali ve Vídni. Od roku 1940 se však Jenbach musel ukrývat ve sklepních prostorách v blízkosti vídeňské Kaunitzgasse. Po více než dvou letech nedobrovolného vězení ale začal cítit silné bolesti a lékaři mu následně diagnostikovali rakovinu žaludku ve finálním stádiu. Poslední dny svého života strávil ve vídeňské nemocnici Auersperg, kde v lednu 1943 zemřel. Manželka ho přežila jen o osm dní – i ona podlehla rakovině.

EVA BEZDĚKOVÁ (1929–1992)

české texty písní

Dramaturgyně a překladatelka Eva Bezděková se narodila v Brně. V roce 1948 odmaturovala na dívčím reálném gymnáziu v Praze, poté začala studovat chemii na pražském ČVUT. Studia však nedokončila a na začátku 50. let nastoupila do společnosti Centrotex nejprve jako korespondentka, posléze jako vývozní referentka.

Od dětství se věnovala studiu hudby a jazyků. V průběhu 50. let se při zaměstnání začala systematicky zabývat překladatelskou činností. Od roku 1956 působila prakticky až do odchodu do důchodu jako dramaturgyně či lektorka v činoherních, operních i operetních souborech divadel v Praze, Kladně, Brně či Plzni; jejím posledním působištěm bylo v 2. polovině 80. let Hudební divadlo v Karlíně.

Úlohu dramaturga hudebního divadla považovala za neméně důležitou jako v činohře, což však tehdy nebylo vůbec obvyklé. Dramaturg měl podle ní být „sparing-partnerem“ dirigentovi, režisérovi, výtvarníkovi i interpretům a měl pečovat o stav díla po stránce hudební i textové. Do češtiny Bezděková přeložila libreta několika hudebních komedií, oper i většiny populárních operet (*Čardášová princezna*, *Veselá vdova*, *Netopýr*, *Madame Favart*, *Pericola*, *Pařížský život*, *Paganini*, *Ohňostrož* ad.) nebo slavné dílo Bertolta Brechta a Kurta Weilla *Vzestup a pád města Mahagonny*.

Ačkoliv se příležitostně věnovala také vlastní tvorbě (*Hvězdy Benátek*), těžiště její činnosti spočívalo právě v překladech, zejména z francouzštiny a angličtiny, ale také z italštiny, španělštiny či polštiny. Vedle několika prozaických textů (P. Cauvin, J. Verne) si kromě již zmíněných operetních libret vybírala především texty dramatické – v některých případech dokonce do českého prostředí uvedla autory u nás do té doby neznámé (F. Arrabal, J. Audiberti, R. di Obaldia, Dario Fo). Překládala také scénáře filmů a televizních pořadů pro dabingová studia a Československou televizi.

*„Nevím, proč se zpěváci domnívají, že úkolem překladu je absolutně jim to usnadnit, ačkoli by je nikdy nenapadlo žádat to po originálu. Kdybychom my v překladu použili na vysoké tóny dvakrát „i“, pak „e“, opět „i“ a nakonec „u“, jako je to v *Její pastorkyni* v místě „Vidíte ji, Kostelníčku!“, tak budou protestovat. Ale u *Janáčka* nikoho nenapadne, aby přišel za dirigentem, že to nemůže zazpívat.“*

Eva Bezděková: Jak překládat libreta

Libor Olma (Miška), Robert Jícha (Boni) – foto ze zkoušky

Vídeňská ulice Am Graben kolem roku 1900

KONEC ZLATÉHO VĚKU

Na začátku 20. století si Evropané žijí spokojeným životem a s nadšením a důvěrou hledí do budoucna. Vždyť v evropských metropolích Londýně, Paříži, Berlíně, Vídni či Petrohradě se rozhoduje o osudech celého světa. Evropské státy mají rozsáhlé koloniální říše, jejich armády jsou ze všech nejsilnější, nikde jinde se nevyrabí tolik zboží, nikde jinde se tolik neobchoduje.

Právě v těchto letech doznívá krásný svět „dlouhého“ 19. století a evropská měšťanská společnost si užívá svůj pohodlný a poklidný život – koneckonců celoevropským pojmem pro období let 1890 až 1914 se stalo francouzské sousloví „belle époque“, tedy „zlatý věk“ či „krásná epocha“. Brzy se však začne psát nová kapitola evropských i světových dějin.

Přelom 19. a 20. století přináší mnohé zásadní změny. V Evropě, ale i ve Spojených státech se rodí vědecké objevy a technické vynálezy – na začátku století už lidé znají fotografii, telefon, elektřinu, gramofon, bezdrátový telegraf, automobil, letadlo i kinematograf, některé nové léky, barviva či umělá hnojiva. Vědkyně Marie Curie provádí výzkum radioaktivity, Max Planck a Albert Einstein pokládají základy jaderné fyziky. Pokrok běží nezadržitelným tempem.

V architektuře se začíná používat ocelových konstrukcí, ke slovu se hlásí funkcionalismus. V umění postupně nastupují nové avantgardní směry – expresionismus, symbolismus, surrealismus či futurismus. Z pařížských salónů se do celé Evropy šíří nová móda. Sukně se zkracují, oblečení přejímá funkční a praktické prvky, okázalost a nákladnost zůstává nadále výsadou jen večerních toalet. V druhé dekádě nového století vychází první číslo časopisu Vogue.

Rakousko-Uhersko na začátku 20. století

Veřejné mínění ve Vídni utváří noviny a oblíbené kavárny, ve kterých se scházejí intelektuálové, literáti i obyčejní měšťané. Díky mecenášství bohatých rodin se rozvíjí kultura a umění. V podunajské monarchii neobyčejně rozkvétá především hudba – vážná i zábavná. Zatímco první proud reprezentují skladatelé Mahler, Brahms, R. Strauss, Liszt nebo Bartók, směru druhému vévodí vídeňská opereta.

Mění se tradiční myšlení a způsob života: šlechtici si začínají vybírat „nepatřičné“ nevěsty, aristokratické dcery navazují romantické známosti s umělci a chudými důstojníky. I v Rakousku-Uhersku roste

emancipace: už od roku 1897 mohou ženy studovat filosofii, od roku 1900 medicínu. Plné oprávnění ke studiu na vysokých školách je jim však přiznáno – stejně jako volební právo – až po rozpadu monarchie a vzniku následnických států.

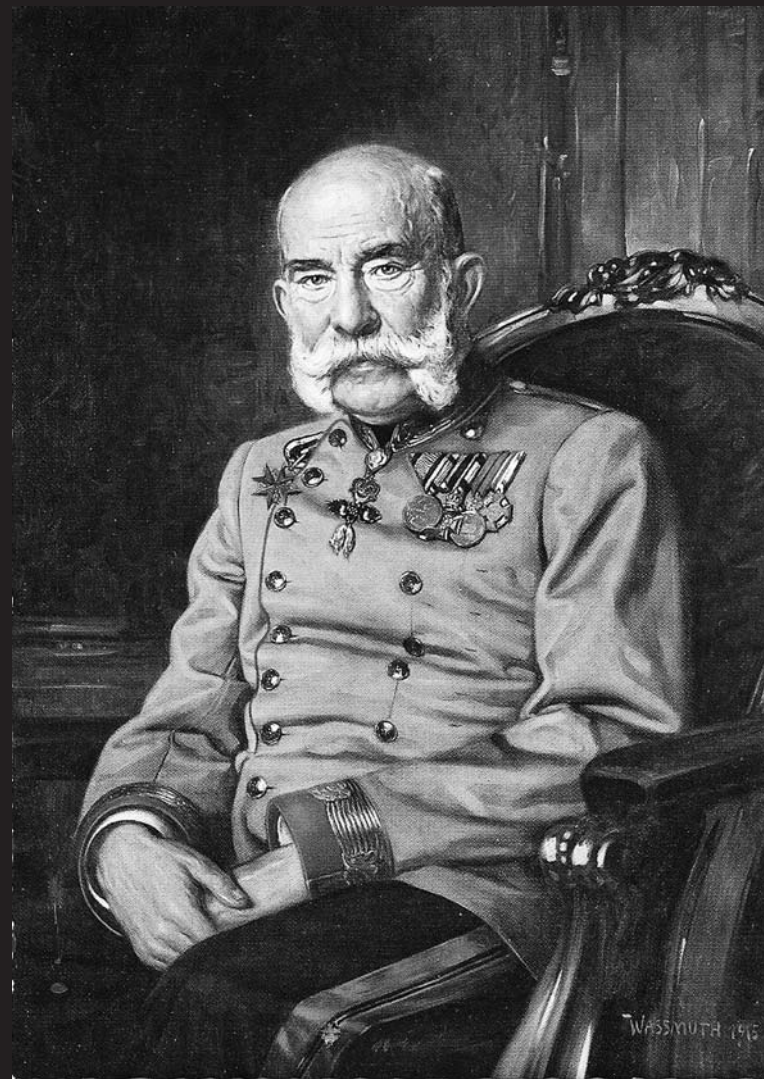
Ne všichni obyvatelé monarchie však žijí krásným životem, mnozí naopak strádají v nuzných podmínkách a jen naděje na lepší budoucnost jim pomáhá snášet každodenní bídu. Postavení horníků, dílenských a továrenských dělníků, sloužících a nemajetných sice už není tak zlé jako o několik desetiletí dříve, přesto však stále musí přežívat jen s minimálním finančním zajištěním. Odbory a dělnické organizace se začínají dožadovat většího sociálního zabezpečení a lepších pracovních podmínek. Roku 1900 se Vídeň stává svědkem velkých dělnických demonstrací. Obyvatelstvo je rozděleno hradbou původu, peněz a moci.

Kromě socialismu sílí i nacionalismus. Mezi jednotlivými evropskými státy roste rivalita, každá země se snaží prosadit svůj vliv na úkor ostatních, a to nejen v Evropě, ale v celém světě. Mocnosti uzavírají spojení pro případ války – nejdůležitějšími z nich se stávají Trojspolek z roku 1882 (Německo, Rakousko-Uhersko, Itálie) a Trojdohoda z roku 1907 (Francie, Velká Británie, Rusko). Náklady na zbrojení rostou. Válka je považována sice za krajní, ale legitimní prostředek politiky. Napětí vyhrocují nesčetné diplomatické incidenty. Na Balkáně, „evropském sudu střelného prachu“, vrcholí spory mezi tamějšími státy a velmocemi, které se mezi ně vměšují. Dvě balkánské války na začátku století předznamenávají následný konflikt celoevropský.

Sarajevský atentát a 1. světová válka

Atentát na rakousko-uherského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii v bosenském Sarajevu zažehne do té doby největší a nejhrušnější válku v dějinách. Už před výstřely v Sarajevu je politická situace v celé Evropě napjatá a mnohonárodnostní Rakousko se i přes vyrovnání s Uherskem musí potýkat s řadou dalších vnitřních problémů.

Po atentátu, provedeném studenty z okruhu nacionalistického hnutí „Černá ruka“, vyhláší císař František Josef I. v polovině roku 1914 válku Srbsku. Díky skvěle fungující propagandistické mašinérii dokáže monarchie pro válečný konflikt nadchnout široké masy obyvatelstva. Válku podporují i mnozí intelektuálové ve víře, že vyřeší četné

Císař František Josef I. (1830–1916)

František Ferdinand d'Este se svou ženou Žofií krátce před atentátem v Sarajevu, 1914

společenské a sociální problémy. S mocným Německem jako spojencem se navíc daří mezi lidmi budit dojem, že Rakousko-Uhersko nemůže krvavý střet zakončit jinak než vítězstvím.

Euforie se však začíná vytrácet, když se do válečných událostí zapojuje také Rusko, Francie a Anglie. Konflikt se rozšiřuje do dalších částí Evropy a rozděluje kontinent. Nové spojení získávají jak „ústřední mocnosti“, tedy Německo a Rakousko-Uhersko, tak jejich protivníci. Do války je postupně vtaženo 25 států a jejich kolonií, mezi nimi i Osmanská říše, USA a Japonsko. Válka se v následujících letech dotkne zhruba 1,35 miliardy obyvatel, tedy třech čtvrtin tehdejšího obyvatelstva planety.

V úterý 21. listopadu 1916 umírá staříčkový císař František Josef I. Jeho pohřeb v sychravý a pošmourný čtvrtek 30. listopadu má téměř symbolický charakter – pro mnohé Vídeňany, kteří jdou vstříc těžkým válečným časům, je smuteční průvod doprovázející císaře na jeho poslední cestě zároveň loučením s monarchií a krásným obdobím začátku století. Zlaté staré časy jsou definitivně pryč.

Pohřeb císaře Františka Josefa I., 1916

Johann Strauss Theater

Direction: Erich Müller

Mittwoch den 17. November 1915

Anfang 7 Uhr

Anfang 7 Uhr

Zum 1. Male:

Die Csárdásfürstin

Operette in drei Akten von Leo Stein und Bela Jenbach. Musik von Emmerich Kálmán

In Szene gesetzt von Paul Guttman

Dirigent: Arthur Guttman

Leopold Maria, Fürst
von und zu Lippert-
Weversheim . . . Max Brod
Anführer, seine Frau . . . Gusi Racha
Edwin Ronald, beider
Sohn . . . Karl Bachmann
Komtesse Staji, Nichte
des Fürsten . . . Suzanne Bachrich
Graf Voni Ráncsiánu . . . Josef König
Sölvá Varescu . . . Mizzi Günther
Eugen von Rohndorf,
Oberleutnant i. d. R. . . Ralf-Chermann
Feri von Kerekes, ge-
nannt Feri Báci . . . Anton Rüstau
Botschafter Mac Stave . . . Anton Giesl
Sektionschef von Billing . . . Karl Baum
Gräfin Tscheppe . . . Anny Berger
Baronin Eljner . . . Sophie Kary

von Kere . . .
v. Szeremi . . .
von Endrey . . .
von Rihar . . .
Juliska . . .
Aranka . . .
Cleo . . .
Mizzi . . .
Selma . . .
Mia . . .
Daisy . . .
Bally . . .
Rif, Notar . . .
Miska, Oberkellner . . .
Groom . . .
Bigennerprimás . . .
Palai . . .

Kavaliere

Varietésdamen

Josef Eichinger
Franz Luef
Egon Kornbach
D. Neumann
Anny Brüllner
Mimi Zemann
Dina Schmidt
Kathi Rita
Flora Kurja
Emma Ripa
Lina Kühn
Steffi Ertl
Karl Hofstätter
Ludwig Mayer
Friedrich Brodhan
Heinrich Langner
Julius Moser

Der erste Akt spielt in Budapest in einem Orpheum, der zweite in einer Großstadt im Palais des Fürsten Lippert-Weversheim, der dritte in einem ersten Hotel der gleichen Stadt — Zeit: Gegenwart

Damenkleider aus dem Salon des L. u. L. Hof- und erbgroßh. Kammerlieferanten Heinrich Schaubmann und von der Firma Rotemann Weber

Requisiten aus dem Atelier der Hofmalermaler Walter Kautsky & Rotmann
Kübel Sang-Hubler Kochschüsselarbeiten

Naß den 1. und nach dem 2. Akt je 10 Minuten Pause

Orchester: Fohrlst Tangsam — Musikanten im 1. u. 2. Rang links — Chöre im 1. u. 2. Rang (Mitte)

Anfang 7 Uhr

Bude 10 Uhr

Morgen und die folgenden Tage: **Die Csárdásfürstin**
Sonntag den 21. November. Nachmittags halb 3 Uhr bei ermäßigten Preisen: **Nach uns die Liebe**

K. L. Hoftheater-Direktor „Edmund“ Müller

AŤ ŽIJE LÁSKA!

Nejslavnější Kálmánova opereta *Čardášová princezna* oslaví v roce 2015 stoleté výročí svého vzniku. Už od samého zrodu se však na jejich osudech začaly podepisovat krušné události 20. století. První dějství nové operety začala tvořit úspěšná dvojice libretistů Jenbach-Stein spolu se skladatelem Kálmánem na začátku roku 1914 v západočeských Mariánských Lázních. Jejich nové dílo mělo nést název *Ať žije láska! (Es lebe die Liebe!)*. Po vypuknutí 1. světové války v červenci 1914 se ale autoři rozhodli práce na své operetě přerušit, dokud nebude zřejmé, zda se i nadále budou ve Vídni divadelní představení vůbec uvádět. O rok později – tedy v létě 1915 – se však libretisté se skladatelem v rakouských lázních Bad Ischl k práci vrátili. Po roční pauze navázali tam, kde o rok dříve přestali, a k prvnímu dějství připojili dvě další. Vzhledem k nepřátelským vztahům rakousko-uherské monarchie s Rumunskem však museli z hlavní hrdinky udělat Matdárku, rumunsky znějící příjmení Varescu jí však ponechali.

Ještě před uvedením nové operety změnili autoři také původně zamýšlený název svého díla kvůli jeho podobnosti s titulem Straussovovy operety *Za hvězdou lásky (Rund um die Liebe, 1914)*. Právě tehdy se zrodila *Čardášová princezna (Die Csárdásfürstin)*.

Premiéra nové operety byla naplánována na sobotu 13. listopadu 1915 v Divadle Johanna Strausse. Z důvodu onemocnění představitel Boniho, zpěváka Josefa Königa, ji však ředitel divadla Erich Müller musel o několik dní odložit. Světová premiéra *Čardášové princezny* se nakonec uskutečnila 17. listopadu 1915. Ačkoliv Vídeň Kálmána již dobře znala díky několika předchozím dílům, jeho osmá opereta *Čardášová princezna* se stala naprostým „trhákem“ a svého skladatele vynesla až na pomyslný vrchol vídeňských operetních skladatelů vedle Johanna Strausse ml. a Franze Lehára.

Značný podíl na úspěchu prvního uvedení *Čardášové princezny* měla představitelka hlavní role Sylvie Varescu, největší evropská operetní hvězda začátku 20. století, sopranistka Mizzi Günther. Rodačka z českého Varnsdorfu debutovala pravděpodobně v roce 1897 v pražském Letním divadle na Královských Vinohradech, resp. Pištěkově aréně (1893–1932). Přes další operetní scény různých měst rakousko-uherské monarchie se v roce 1901 dostala až do vídeňského Carltheateru, kde své angažmá zahájila rolí Mimosy v operetě *Gejša* skladatele Sidneyho Jonese z roku 1896. Svůj první velký úspěch

Plakát premiéry *Čardášové princezny* ve Vídni, 17. listopadu 1915

oslavila ještě v téže roce v hlavní roli operety skladatele Carla Michaela Ziehrera *Tři přání* (*Die drei Wünsche*). Pro svoji krásu, temperament a neobyčejně zvučný sopránový hlas se během několika následujících let stala hlavní operetní divou Vídně. Zpívala na jevištích všech hlavních vídeňských operetních scén, včetně Divadla Na Vídeňce, Volksoper nebo právě Divadla Johanna Strausse. Jejím životním úspěchem se stala role Hanny Glawari ve světové premiéře Lehárový *Veselé vdovy* (*Die Lustige Witwe*, 1905). Part atraktivní bohaté vdovičky ze smyšlené balkánské země Pontevedro zpívala Güntherová údajně až tisíckrát, a to nejen ve Vídni, ale také na řadě zájezdů po celé Evropě – mimo jiné v Londýně či Paříži. Mezi její další úspěchy patřila kromě Sylvy Varescu také Rosalinda ve Straussově *Netopýrovi* (*Die Fledermaus*) nebo Fiametta v Suppého *Boccacciovi*. Ačkoliv ještě na začátku 50. let několikrát hostovala také ve vídeňské Staatsoper, v pozdějším věku se věnovala spíše činohře – vystupovala například ve Volkstheateru nebo Burgtheateru.

Hned následující den po premiéře *Čardášové princezny* vyšla v konzervativním vídeňském listu *Der Adelscourier* dodnes často citovaná kritika: „*Čardášovou princeznou se nazývá tento v nejvyšší míře směšný výplod, který se odváží napsat pánové Stein a Jenbach, a ke kterému se neostýchal načrtnout pár taktů hudby jinak známý komponista pan Kálmán. Domněle mají být na jevišti představení důstojníci c. a k. armády a příslušníci šlechty. Vzbuzuje však v nás nejvyšší utrpění, musíme-li snášet podobné zhanobení nejvýznamnějších a nejvyšších našich vrstev. Každý rozvášný člověk nad tím jen zavrtí hlavou. Jak jen se mohlo stát, že zástupce naší šlechty a důstojnictva se tu mohl zbláznit do nějaké dámy z varieté a že se tu vůbec může mluvit o sňatku a podobném. Mělo by se dbát na to, aby podobné urážky nejvyšších našich kruhů nebyly předmětem veřejné zábavy prostého lidu.*“

Rozvášněná slova recenzenta dosvědčují, jak aktuální námět libretisté Jenbach a Stein zpracovali. Ačkoli *Čardášová princezna* naplnila klasické třípárové operetní schéma – vystupuje v ní milovnícký pár, mladokomik a subreta i pár starokomiků – na jeviště přinesla ve své době skandální téma vztahu dvou lidí nerovného původu. Příběh lásky syna ze vznešené vídeňské knížecí rodiny blízké císařskému dvoru, který se během svého bohémského výletu do Budapešti zamiluje do neurozené varietní zpěvačky, měl v době své premiéry nádech pikantnosti až skandálnosti. Vždyť nerovný sňatek byl i na začátku

Der Adelscourier

DONNERSTAG/DEN

13 NOVEMBER 1915

Konservatives Intelligenzblatt für die gebildeten Stände

Das geht zu weit!

Skandalöse Operette Emmerich Kálmáns
im Johann-Strauß-Theater

Die „Čardásfürstin“ nannte sich das in höchster Weise lächerliche Produkt, das die Herren Stein und Jenbach sich zu schreiben erdrehten, und zu dem der sonst rühmlichst bekannte Komponist Kálmán sich nicht entblödete, einige Takte Musik zu entwerfen.

Angeblich sollen auf der Bühne Offiziere der k. u. k. Armee und Herren des Adels dargestellt werden und es erregt höchste Pein, diese Verunglimpfung der bedeutendsten und höchsten Schicht unserer Monarchie ertragen zu müssen. Ein

umsichtiger Mensch kann darüber nur den Kopf schütteln. Wie sollte es denn geschehen, daß ein Vertreter unseres Adels oder des Offiziercorps sich an eine vom Varieté oder vom Theater verleiern könnte oder ihr womöglich von Eheleat oder dergleichen sprechen sollte.

Der Rezensent verzichtet, weiter auf dieses Madwerk einzugehen. Es lohnt sich nicht. Man sollte von seiten der Gendarmerie darauf achten, daß derlei Beleidigungen unserer Reife nicht zum Gegenstand öffentlicher Belustigungen beim gemeinen Volke gemacht werden.

Titulní strana listu Adelscourier s odsuzující kritikou
Čardášové princezny, 1915

Ansámbl vídeňské *Čardášové princezny* po premiéře: s lahví sektu Mizzi Günther (Sylva Varescu), vpravo od ní Susanne Bachrich (komtesa Stázi), s monoklem Max Brod (kníže Leopold von Lippert-Weylersheim), vpředu se skleničkou Karl Bachmann (Edwin) a zcela vpravo skladatel Emmerich Kálmán

20. století pro aristokratické kruhy rakousko-uherské monarchie společensky nepřijatelný, a to i přes veškeré aféry členů císařské rodiny – připomeňme mimomanželský poměr korunního prince Rudolfa, nerovný sňatek následníka trůnu, arcivévody Františka Ferdinanda d'Este, s hraběnkou Žofií Chotkovou, nejrůznější plotky s umělkyněmi a aféry Františkova bratra, arcivévody Otty, ale koneckonců i utajovaný milenecký vztah císaře Františka Josefa I. s herečkou Kateřinou Schrattovou. Ve své době tak *Čardášová princezna* nebyla jen nějakou romantickou pohádkou, ale do značné míry reálným zpodobněním společenských vztahů v rakouskouherském mocnářství. Vždyť i samotný název *Čardášová princezna*, resp. v německém originále *kněžna*, v sobě provokativně spojil název prostého lidového tance a označení příslušnice vysoké šlechty.

Čardášová princezna se stala senzací nejen pro svůj námět, ale i pro kvality své hudby. Publikum dráždilo především Kálmánovo bravurní spojení vídeňské hudební řeči – valčíku – s maďarským folklorem. I proto jeden z kritiků novou operetu posměšně nazval „*zlověstnou směsí vídeňského marcipánu a maďarské papriky*“. Vídeň na *Čardášové princezně* obdivovala také náročné pěvecké party, zejména ty tenorové, jež tehdejší publikum rakousko-uherské metropole milovalo. Divadlo Johanna Strausse uvádělo Kálmánovo vrcholné dílo až do května 1917, jeho inscenace měla během dvou let 533 představení. V té době se však sláva *Čardášové princezny* šířila už po celé Evropě i do zámoří. Hned v roce 1916 měla premiéru v Uhersku a Švédsku, posléze v Dánsku, Polsku, Finsku či Rusku. V Americe se nejprve krátce objevila v maďarské verzi, v září 1917 pod názvem *Riviera Girl* také v angličtině. Tehdy ji uvedlo slavné broadwayské New Amsterdam Theatre v nové verzi, spisovatelé Guy Bolton a P. G. Wodehouse (mj. libretisté veleúspěšného muzikálu Colea Porter *Anything Goes*) děj značně upravili – především jej přesunuli do Monte Carla, aby diváky ušetřili chmurných myšlenek na válku, která v té době probíhala ve střední Evropě. Broadwayští producenti navíc nechali Kálmánovu operetu doplnit o nové hudební číslo, složené Jeromem Kernem (později jej proslavil první muzikál *Lod' komediantů*, 1927). Upravená podoba operety ale americké publikum příliš nezaujala a po 78 odehraných představeních ji divadlo stáhlo z repertoáru.

Pouhé čtyři roky po světové premiéře se *Čardášová princezna* dočkala také prvního filmového zpracování, a to ještě v podobě němého filmu. Později, v roce 1934, ji natočilo také nacistické filmové studio UFA. Na natáčení dohlížel samotný říšský ministr propagandy Joseph

Goebbles, proslulý svými vztahy s herečkami, které mu musel zahrnout až samotný Hitler. Goebbelsova žena Magda totiž začala vyhrožovat rozvodem a podobnou aféru známého říšského ministra si nacistický režim nemohl dovolit. Kálmánovo jméno se kvůli jeho židovskému původu ani neobjevilo v tiskové zprávě o premiéře filmové *Čardášové princezny* a brzy po jejím natočení byly v „Třetí říši“ všechny jeho operety a skladby zakázány. Z několika dalších filmových verzí je i dnes stále populární západoněmecké zpracování z roku 1951 v hlavní roli s Marikou Röck, která diváky oslňuje nejen svými hereckými a pěveckými výkony, ale především neuvěřitelnými tanečními křecemi. Brzy po vídeňské premiéře se začaly objevovat také první upravené verze *Čardášové princezny*. Hned v roce 1916 měla v Budapešti premiéru maďarská podoba, často uváděná také u nás. Onou „čardášovou princeznou“, vracející se do Orfea, je v ní Edwinova matka, kněžna Anhilta, resp. v maďarské verzi Cilka. Po hudební stránce se obě verze liší především přidáním písní *Hajmási Pétér*, *Hajmási Pál*. *Čardášová princezna* se velmi brzy stala populární také v Rusku, kam poprvé pronikla v roce 1916 pod názvem *Královna čardáše*. Během 1. světové války však doznala prvních úprav včetně přejmenování některých hlavních postav, aby nepřipomínala svůj původ z nepřátelské země. Zároveň došlo ke změně jejího názvu na jednoduché *Sylva*. Svoji popularitu Kálmánova opereta neztratila ani v dobách Sovětského svazu, kdy byla také několikrát zfilmována – poprvé v roce 1944. Novější sovětská úprava moskevského operetního divadla včetně názvu *Sylva* se po válce dostala také do Československa. Největší změna moskevské úpravy spočívá v záměně budapešťského nočního podniku v revuální divadlo Orfeum, což tvůrcům umožnilo více rozpracovat pohled do zákulisí – místo vrchního Mišky v ní tak vystupuje postava inspicienta, dále garderobiérka Katuša, komická postava tenora či nahluchlého krejčího. Do děje bylo vloženo také několik samostatných baletních výstupů. Především z ideologických důvodů je v této úpravě totálně zesměšněn a zkarikován nejen knížecí pár, ale také celá vznešená společnost na plese. Hudebně se úprava liší pouze opakováním „vlaštovčího duetu“, v němž kníže a kněžna parodují píseň Edwina a Stázi.

Čardášová princezna však i přes mnohé události 20. století, které její osudy během téměř sta let existence ovlivnily, dodnes patří mezi divácky nejoblíbenější a nejčastěji uváděné operetní tituly nejen u nás, ale po celém světě. Vždyť mnohdy tolik posmívaná láska je i v dnešní době citem nejdůležitějším.

Mizzi Günther (1879–1961), první představitelka Sylvy Varescu

„Kdybychom chtěli vídeňské operetě postavit pomník, musel by mít podobu Mizzi Güntherové.“

Arthur Schnitzler

Vídeňské Divadlo Johanna Strausse

Plakát k filmovému zpracování *Čardášové princezny*, 1951

Divadlo a hudba

Skladatel úspěšných „Podzimních manévřů“, „Veselého krále“ a „Cikánského primáše“, Emerich Kalmán, velice výhodně, ba přímo skvěle obchoduje svým nejnovějším výrobkem „Čardášovou princeznou“, jejíž vídeňská premiéra měla v zápětí půl třetího sta představení v nepřetržitém proudu a pravé závody jiných operetních jevišť o její získání. Vinohradské divadlo, vezdy cíle v příčině pátrání po slibných akvizicích operetních, uvedlo divotvornou „Čardášovou princeznu“ v sobotu (29. července) na svou scénu za okolností úspěch nejen pro okamžik zjišťujících, nýbrž i do budoucnosti věšticích. Dům byl vyprodán, obecenstvo nadmíru vděčné – každému tanečku zpěvem doprovázenému hlučně tleskalo, a nejnechutnější z nich, automatní (Stázi a Boni) v druhém jednání, dalo si opakovati. Odkud tento úspěch? Posлуhač nepředpojatý, nezamilovaný do kabaretních výstředností moderní operety, marně bude se píditi po podnětech k němu ve slově a hudbě. Hledaný a obávaný zároveň spisovatel textu p. Leo Stein – podíl druhého autora Bely Jenbacha na celku nebude as značný – nikterak nenamáhal se, aby pro nový kus získal nových motivů, či dokonce aby pobavil břitkým vtípem – ač-li s neochvějnou jistotou vždy znovu se vracející nabídka čokoládových bonbonů plněných rájskými jablíčky nemá býti považována za podařený vtíp, či ten který neočekávaný posuněk nebo poskok herce za nápad z míry šťastný. A hudba? Rovněž vaří (v pravém slova smyslu) z vody, a nemá, na čem by si mohla zakládati. Poměrně nejlépe ještě zdařila se skladateli ta její část, která opírá se o národní hudební živel maďarský (zasněné popěvky a vířivé tance Čardášové princezny): hned z počátku hry slibně preluduje dalším darům partitury, ale zůstává v menšině, poněvadž Kalmán po většinu má na zřeteli vídeňské potřeby triku operetního a o překot pachtí se za úspěchem valčíkovým a pochodovým. Patrně se jej ve Vídni také dočkal – jak by jinak jeho „Čardášová princezna“ (Czardasfürstin) tak trvale se dávala a líbila? Avšak marně pátráno by bylo v tom po zásluze invence; ta je nadobro nesamostatná a dosti chudě zdobí se tím, co šťastnější vynálezci pochodových a valčíkových triků vídeňských odkoukala a odposlouchala. Ani nelze říci, že by Kalmán v tom obzvlášť dovedně „uměl chodit“ – ale patrně trefil do gusta milovníkům a znalcům. Ostatně – jako v každé jiné fortelně založené moderní operetě – také v „Čardášové princezně“ nerozho-

duje o úspěchu to, co se mluví nebo zpívá, nýbrž hlavně a snad jedině co a jak se tančí. A v tancích je Čardášová princezna neunavně rozmařilá. Co jen hrabě Boni se v nich naskáče a navyvádí! Ač vedle toho i to, co se v kuse děje, má význam mimotní, je nedůležité, nelze přece nezmíniti se o tom. Jsou tu dva milovníci: jeden sentimentální, kníže Edvin, zbožňující šansonetku z Orfea, Sylvu (Čardášovou princeznu), a druhý joviální, dvořící se jeho presuntivní nevěstě, komtese Stázi. Otec Edvinův hrozí a vzpírá se sňatku dědice svého s varietní zpěvačkou, ale v čas poddá se, když bylo mu sděleno, že též jeho žena, pyšná kněžna, bývala šansonetkou. A komtesa Stázi mileráda se vzdává fňukavého Edvina, když jak náleží si byla zalíbila dovádívého Boniho, který slibuje, že protančí se s ní šťastně životem. Nová opereta dává se ve Vinohradském divadle dobře, živě, s jistým přepychem výpravním (režie páně Markova), který zejména v prvním aktu – mimochodem řečeno ukrutně dlouhém – skytá pestrý obraz bujně rozvířeného představení varietního. Neumdlévající agilnost a taneční mrštnost páně Šaškova v partii Boniho zaměstnává a vytrvale baví diváky; méně vděčný, ovšem že i méně důležitý zpěvní úděl novinky připadá slč. Kalivodové a p. Wronskému, z části též pí. Hanušové a uhazuje svůj nerozhodující účín se zdarem náležitým. Pí. Zelenková a pp. Charvát, Marek a Faltys doplňují cenně zdatnost pěveckého a hereckého souboru, jemuž po stránce hudební spolehlivě vládne kapelník pan Hanuš, kterému nadbytečné protahování sentimentálních popěvků (Sylva a Edvin) zjevně je proti mysli.

—la

Kritika Emanuela Chvály na první české uvedení Čardášové princezny v Městském divadle Královských Vinohrad, Národní politika (příloha), 1. 8. 1916

ČARDÁŠOVÁ PRINCEZNA

Opereta o 3 jednáních. Napsal Leo Stein a Béla Jenbach. Hudbu složil Emmerich Kalmán. Dirigent: Boh. Halík. Režie: Bohuš Tichý. Scénická spolupráce: V. Kutzer.

OSOBY :

Leopold Maria, kníže z Lippert-Weylersheimu	—	Antonín Soukup
Anhilda, jeho choť	—	Marie Hodrová
Edvin Ronald, jejich syn	—	Jaroslav Budil
Komtesa Stázi, neř knížete	—	Marta Skoludová
Hrabě Boni z Kancianu	—	Bohuš Tichý
Sylva Varescu	—	Jožka Šrámková
Eugen z Rohmsdorfu, nadporučík m. s.	—	Jiří Myron
Feri z Kerekesu, zvaný Feri bácsi	—	Jaroslav Skála
Vyslanec Mac Grave	—	Břetislav Hrstka
Hraběnka Tscheppe	—	Luisa Čenská
Z Merö,)	—	Vladimír Mašín
Ze Serenyiú,) kavalíři	—	Bohumil Točil
Z Endreyú,)	—	Josef Kunst
Z Viharú,)	—	Karel Štverák
Juliska,)	—	Máňa Dlouhá
Aranka,) dámy z Varieté	—	Marie Točilová
Rizzi,)	—	Anna Bartlová
Cleo,)	—	Milča Zachová
Kiss, notář	—	Antonín Brož
Miksa, vrchní sklepník	—	Václav Hosko
Groom	—	Rita Kratochvílová
Lokaj	—	Jan Zach

I. akt hraje se v „Orfeu“ v Budapešti, II. akt ve velkoměstě v paláci knízat z Lippert-Weylersheimu, III. akt v hotelu tamtéž. — Baletní vložky nastudoval E. Gabzdyl. Čardáš v I. jednání tančí B. Vepřovská, E. Gabzdyl a dámy baletu. Taneční vložku ve III. jednání tančí šest girls.

Největší výběr v Ostravě, **kožešiny každého druhu**
LEOPOLD VESELÝ, SLEZ. OSTRAVA

Program prvního uvedení *Čardášové princezny* v NDM, 1926

OSTRAVSKÉ NÁVRATY ČARDÁŠOVÉ PRINCEZNY

Pouhé tři měsíce po vídeňské premiéře mohli Kálmánovu *Čardášovou princeznu* poprvé spatřit také diváci v českých zemích – v únoru 1916 ji uvedlo pražské německé divadlo Neues Deutsches Theater (budova dnešní Státní opery Praha). V polovině léta téhož roku, konkrétně 29. července 1916, se *Čardášová princezna* dočkala i své premiéry v českém jazyce. V překladu Adolfa Weniga a v režii Vladimíra Marka ji uvedl operetní soubor Městského divadla Královských Vinohrad. Hrdou Sylvu Varescu hrála a zpívala Marie Kalivodová, a když se původně očekávalo, že v titulní roli vystoupí spíše zpěvačka Božena Durasová, nejzářivější hvězda vinohradské operety a vedle Marie Zieglerové nejslavnější dáma české operetní historie. Zamilovaného Edwina zpíval Boža Wronski, komtesu Stázi Hermína Hanušová, manželka dirigenta – a také operetního skladatele – Rudolfa Piskáčka. Veselého hraběte Boniho hrál populární tenorista František Šašek, původně dělník plzeňské Škodovky. *Čardášová princezna* si ihned získala oblibu diváků a se svými 43 reprízami se stala nejúspěšnějším operetním titulem vinohradské sezóny.

Posléze se Kálmánova opereta rozletěla do mnoha dalších divadel v Čechách i na Moravě, ostravské publikum si na ni však muselo ještě několik let počkat.

Počátky operety v Národním divadle moravskoslezském

Opereta patřila k Národnímu divadlu moravskoslezskému v Ostravě již od jeho založení v roce 1919, i když se ji zřizovatel divadla, Spolek Národní divadlo moravsko-slezské, snažil spíše upozadovat – za svůj základní cíl si totiž vytkl plnit „funkci osvětovou a národně výchovnou“. Členové Spolku navíc neměli dobré zkušenosti s tehdejší operetní produkcí hostujících kočovných společností, jejichž repertoár i kvalita provedení byly mnohdy podprůměrné až pochybné. Představy o umělecké úrovni divadla se ovšem střetávaly s jeho ekonomickými možnostmi a zisky z operetních představení do společné kasy přispívaly nemalou měrou. Ředitel NDM Václav Jiřikovský, který zdejší divadlo zpočátku provozoval jako soukromý podnikatel zcela na svůj účet, se proto alespoň snažil dbát jak na kvalitní složení repertoáru, tak na dobrou uměleckou úroveň provedení.

Ačkoliv měl tehdejší soubor NDM celkem 130 členů, operetních só-

listů mezi nimi bylo asi jen pět až šest. O dvaatřicetičlenný orchestr a osmatřicetičlenný pěvecký sbor se opereta dělila s operou (oficiálně existovaly společně jako soubor „zpěvohry“). Kvůli malému počtu sólistů vypomáhali v operetních inscenacích také činoherci a operní zpěváci, v tanečních číslech pochopitelně účinkovali členové baletu, v prvních sezónách většinou v choreografii šéfa souboru Achille Viscusiho.

Vůbec první operetní představení v historii NDM se uskutečnilo 23. srpna 1919, kdy se na jevišti Městského divadla (dnes Divadlo Antonína Dvořáka) představila slavná Hervého *Mam'zelle Nitouche*. Během první sezóny uvedlo divadlo dalších deset operetních titulů, mezi nimi především díla rakouské i francouzské provenience, ale nechyběl například ani *Mikádo* dnes již u nás téměř zapomenuté anglické autorské dvojice Gilbert a Sullivan. Jubilejním desátým titulem a předposlední operetní premiérou první ostravské sezóny byla Kálmánova opereta *Cikánský primáš*, uvedená 31. 3. 1920.

Ač představení všech souborů měla do té doby nezvykle vysokou uměleckou úroveň, pro nedostatek diváků se divadlo brzy dostalo do ekonomických problémů. Podnikatele Jiřkovského začal podporovat zřizovatelský Spolek, a to jak finančně (včetně vyhledávání subvencí z veřejných fondů), tak nejrůznějšími propagačními akcemi pro upoutání zájmu diváků a získání vyššího počtu předplatitelů. Potíže přinášelo také stěhování divadla mezi budovou Městského divadla (dnes Divadlo Antonína Dvořáka), které muselo NDM na část roku uvolnit německým divadelníkům, a Národním domem (dnes Divadlo Jiřího Myrona). Přesuny přinášely nejen zvýšené náklady a technické potíže, ale do Národního domu diváci chodili neradi a na stěhování si stěžovali i umělci. Sborová tělesa dokonce podala řediteli protestní výpověď, kterou se však nakonec podařilo zažehnat.

Začátek druhé sezóny (1920/21) přinesl Národnímu divadlu moravsko-slezskému dvě zásadní změny: zřizovatelský Spolek se jednak usnesl nadále neuvolňovat budovu Městského divadla Němcům a zároveň se ředitel divadla Jiřkovský zřekl provozování operety a její ansámbl rozpustil. Zatímco první záležitost se i přes soudní projednávání podařilo zdárně vyřešit díky poskytnutí štědrého příspěvku správní komise města Ostravy německým divadelníkům, opereta na několik následujících let zcela zmizela z repertoáru NDM. Její úlohu a zisky z ní plynoucí měl podle představ vedení divadla nahradit balet a výpravné hry, jejich plány se ovšem nenaplnily. I v dalším období byl provoz NDM ztrátový, a proto se ředitel Jiřkovský postupně

vzdával jeho provozování, až jej od roku 1923 zcela přenechal zřizovatelskému Spolku.

Opereta se do NDM znovu vrátila až v květnu 1923. Vedení divadla tehdy upustilo od velkého baletu a zároveň se vrátilo spíše ke komickým a malým, méně nákladným operám a k operetě. Právě operetní inscenace znovu vykazovaly nejvyšší zisky, často i několikanásobně převyšující nejúspěšnější opery a činohry. Opatření se osvědčila a i přes výrazné snížení cen vstupenek – anebo právě pro ně – se finanční situace divadla začala zlepšovat. Do zpěvoherního souboru znovu nastoupilo několik operetních sólistů, mezi nimi Jaroslav Budil, Jaroslav Líbal nebo krátce i Meda Valentová. Doplnění obsazení herci z činohry a zpěváky z opery napomáhalo interpretační úrovni inscenací – krom bravurního zvládnutí pěveckých partů hlavními představiteli účinkovali totiž i v malých rolích vynikající činoherní sólisté, často například Jiří Myron nebo Marie Rýdlová. V letech 1923–25 tak ostravská opereta zažila po předchozí dvouleté pauze velký rozkvět a počet premiér dokonce převýšil počet nových inscenací operních. Operetě se dařilo i poté, kdy do funkce ředitele NDM v roce 1926 nastoupil Miloš Nový, bývalý sólista činohry Národního divadla v Praze a režisér. Ačkoliv Nový pochopitelně považoval za nejdůležitější soubor divadla činohru, nejvýnosnějšímu žánru operety nechával patřičné místo a opereta tak převzala velký podíl repertoáru. Právě tehdy byly uvedeny mnohé tituly jinde už poněkud ohrané, v NDM však především kvůli operetnímu „výpadku“ předchozích let dosud neuvedené. Na jeviště ostravského Národního divadla se tak teprve tehdy dostala například Fallova *Stambulská růže* nebo již prastarý Offenbachův *Orfeus v podsvětí*. Jednou z „novinek“ tohoto období se stala i Kálmánova *Čardášová princezna*, o jejíž chystané premiéře své čtenáře poprvé informoval týdeník Moravsko-slezské divadlo ve svém vydání z 18. prosince 1926 s dovětkem, že bude provedena „v nové velkolepé výpravě, pořízené v dílnách divadla“.

Čardášová princezna poprvé

Sylva Varescu své „Heja“ před ostravským publikem poprvé zazpívala v předvečer Štědrého dne roku 1926. Hlavní roli hrdé varietní zpěvačky hrála Jožka Šrámková, úspěšná operetní a operní pěvkyně a také manželka režiséra inscenace Bohuše Tichého. Kritika posléze ocenila nejen její vynikající zpěv, ale také emocionálně působivý herecký výkon: „*Paní Jožka Šrámková v Sylvě Warescu byla zvláště v citových jemných partiích výborná. Nedává Sylvě nevhodnou roz-*

pustilost, z níž by se velmi těžce dalo přejít do chviliek vážných, ba často slzavých. Její hrdost imponuje, její smutek vyvolává zvláštní soucit v hledišti a její pláč, doprovázený žalostnými větami smutných slov, vyvolává slzy diváka.“ Všeestranné umění Šrámkové vyzdvihla i další recenze, uveřejněná po několika dalších reprízách: „...v úloze *Sylvy Varescu dokazuje, jak hezky zpívá, tančí a hlavně hraje. Vidíte-li ji v ‚Rusalce‘ v kuchtíkovi s vařečkou v ruce, s ustrašeným obličejem, strachem přikrčenou a podíváte-li se na její Sylvu v ‚Čardášové princezně‘, zaradujete se, je vám veselo a příjemno u srdce a jste přesvědčeni, že pí Jožka Šrámková je umělkyní všestrannou a že si plně zaslouhuje všecku tu lásku, kterou jí publikum zahrnuje.*“

Zamilovaného knížete Edwina ztvárnil mladičkový idol dívek a dam, pohledný tenorista Jaroslav Budil. O jeho výkonu však v tehdejších recenzích nenacházíme ani zmínky – s výjimkou krátké narážky, že na rozdíl od premiéry při reprízách „*už svoje zpěvanky uměl bez nápovědy*“. Stázi hrála půvabná Marta Školudová, veselého Boniho zkušený herec Bohuš Tichý, který první inscenaci *Čardášové princezny* také režíroval. Tichý se ostatně za svou režii i herecký výkon posléze dočkal značné chvály: „*Režie pana Bohuše Tichého ukazuje na jeho praktický smysl i na bohaté zkušenosti, které v operetě má. Byla prostě prvotřídní, tak jako jeho hrabě Boni z Kancsianu a nejedna hezká děvuška po něm říká se salutovým gestem pravé ruky nahoru a levé ruky dolů jeho typické: ‚Pověz Edvíne, máš mne rád?‘ Salvy smíchu vyvolávalo jeho rozmarné variační vtipné nabízení bonbonů, plněných ekrasitem, cukrovkou, rakovinou, Baťovými podešvicemi a podobně.*“ Starého knížete Leopolda „*hrál jako pánbůh*“ činoherec Antonín Soukup, který „*dal figuře onen správný komický ráz, do jehož rámce jenom Soukupův genre dovede jej vpravit.*“ Ačkoliv měl Soukup, dlouholetý člen činohry ostravského divadla, v době premiéry překvapivě pouhých 35 let, ke starokomickým rolím jej předurčoval už jeho fyzický zjev: silná kulatá postava s kulatým obličejem a hlavou, malá ústa a hluboký hlasový projev. Soukup hrál komické roličky ostatně po celý život, a to nejen v divadle, ale také v desítkách českých filmů už od éry němého filmu až do poloviny 70. let. Dodnes ho tak můžeme vidět v epizodních postavách filmů *U pokladny stál, Císařův pekař a Pekařův císař* nebo *Jáchyme, hoď ho do stroje*.

Za zmínku také stojí, že postavu nadporučíka Rohnsdorffa vytvořil v první ostravské inscenaci *Čardášové princezny* herec a pozdější režisér a ředitel divadla Jiří Myron.

Úsměvně dnes působí zmínka v jedné z tehdejších recenzí o představitelce roličky sloužícího, kterou hrála „*nejmenší členka našeho divadla, trpasličí slečna, která ovšem má již 18 roků a mohla si tedy dovolit i chutnou cigaretu, kterou si ve středu večer při představení zapálila.*“ Pouhý měsíc po uvedení *Čardášové princezny* následovala premiéra další Kálmánovy operety s podobným názvem – *Cirkusová princezna*, nastudovaná stejným inscenačním týmem jako titul předchozí. Z Kálmánových operet se v následujících desetiletích dostaly na repertoár ostravského divadla kromě dvou již zmíněných děl také *Hraběnka Marica, Podzimní manévry, Holandanka, Bajadéra, Císařovna Josefína* a *Vévodkyně z Chicaga*.

A přichází Sylva...

Druhé inscenace *Čardášové princezny* se ostravští diváci dočkali až v první sezóně po skončení 2. světové války, tedy téměř dvacet let po jejím zdejším prvním uvedení. Svoji poválečnou činnost zahájila ostravská opereta představením Nedbalovy *Polské krve* v režii Jana Pacla již 26. května 1945. V nových poměrech se operetní soubor zcela osamostatnil, získal vlastní orchestr a sbor. Jeho prvním šéfem byl jmenován Jiří Strmiště.

Poválečná léta však operetě v Československu přinesla značné problémy. Operetní divadlo totiž pro tehdejší kulturní ideology představovalo nepřijatelný „buržoazní přežitek“ předválečného a válečného období. Složitou situaci operety dovršily politické změny po komunistickém puči v únoru 1948, které na přelomu 40. a 50. let přinesly prostřednictvím mocné Divadelní a dramaturgické rady plán na úplné zrušení operetních divadel v celém Československu a rozdělení jejich repertoáru i umělců mezi soubory činoherní a operní. Nesmyslné likvidační návrhy se v praxi naštěstí nepodařilo realizovat. Po roce 1950 začali ideologové naopak vyzdvihovat sovětský vzor „nové hudební komedie“ – jednalo se o specifickou odrůdu operety, v níž typická sentimentální zápletka často zůstávala, avšak byla propracována tak, aby byla politicky přijatelná pro socialistický režim. Autoři „nových hudebních komedií“ vycházeli ze zřetelných inspirací vídeňskými vzory, svou tvorbu se ale pokoušeli naplňovat tématy a postavami ze soudobého života a místo postav knížat, baronů, hraběnek či dalších velmožů se v jejich dílech objevují zemědělci, námořníci, vojáci a podobné postavy pracujících nižších společenských vrstev. Teprve v roce 1952 učinila Divadelní a dramaturgická rada několikaletému operetnímu tápání

konec, odsoudila pokusy o potlačování a likvidaci klasické operety a doporučila ji na jeviště československých divadel opět plně navrátit. Ostravská opereta se s těmito nároky pokusila vyrovnat specifickým způsobem: *Čardášovou princeznu* uvedla na začátku první poválečné sezóny poněkud alibisticky pod názvem *Sylva*, který pro ni byl používán v Sovětském svazu. Kromě změny titulu ji však na rozdíl od mnoha jiných tehdejších československých inscenací klasických operetních titulů nepostihly žádné modernizační či ideologické úpravy a nový název tak měl především poukázat na oblibu Kálmánovy operety v SSSR a její ostravské uvedení tím zaštitit.

Hlavní roli Sylvy Varescu v inscenaci Adolfa Minského alternovaly Věra Candrová a Joža Walterová, která „*svou nenucenou mimikou, promyšlenou do detailu, a svým pěveckým výkonem dobyla srdcí celého publika*“. V roli knížete Edwina oslnil diváky svým příjemným hlasem, dobře znějícím i ve vyšších polohách, mladý a nově angažovaný tenor Belo Turba.

Tehdy se s *Čardášovou princeznou* poprvé setkal také začínající dirigent Vladimír Brázda, jenž od recenzentů sklídl slova chvály: „*Bohatý úspěch představení patřil zejména temperamentnímu Vlad. Brázdovi, jenž udržel sólisty i sbory s orchestrem v souladu v četných tempových a výrazových změnách, příznačných pro cikánskou hudbu*.“ Inscenace byla navíc doplněna samostatnou vložkou tanečních improvizací choreografa Emericha Gabzdyla na hudbu Sarrasatových *Cikánských melodií*.

Dobové pohrdání operetou je patrné i z tehdejších kritik. Kromě doporučení uvádět místo zahraničních autorů skladatele domácí upozorňovali recenzenti své čtenáře, že divadlo má diváky především vychovávat, nikoliv pouze bavit. V jedné z mála recenzí na premiéru ostravské *Sylvy* se o samotné inscenaci dočteme jen minimum informací, autor totiž patrně považoval za mnohem důležitější věnovat většinu svého článku ideologicky předpojaté kritice operetního žánru jako takového: „*Žádná opereta není umění. Umění povznáší, opereta jenom baví. [...] Rodokapsy také baví některé lidi. [...] Ve vídeňské operetě [...] byl možný už jen sestup k myšlenkové stupidnosti předválečných operet, kdy každá operetní premiéra byla pitomější než ta předcházející. [...] Ale co s tou milostnou pletkou v nějaké zatížené aristokratické maďarské rodině, kde se nejkrásnější lidský cit, láska, buď staví do sentimentálního falešného světla, nebo se s ní hraje jak s tenisovým míčkem?*“

Princezny Vladimíra Brázdy

Stejně jako u prvního poválečného uvedení *Čardášové princezny*, také při třech jejích následujících inscenacích stál za dirigentským pultem Vladimír Brázda, nejmýznamnější osobnost ostravské operetní historie. Ve zdejších divadle působil již od roku 1939, nejprve jako korepetitor baletu, poté jako korepetitor opery a posléze i jako sbormistr. Dirigentem operetního souboru se stal ihned po jeho osamostatnění v roce 1945, od začátku 50. let v něm zastával post šéfdirigenta. Během své kariéry nastudoval více než dvě stě převážně operetních, ale i muzikálových inscenací. S *Čardášovou princeznou* se tedy během svého působení potkal celkem čtyřikrát – poprvé v již zmíněné inscenaci z roku 1945, znovu pak v letech 1958, 1975 a naposledy 1989. Třetí ostravskou inscenaci *Čardášové princezny* režíroval před koncem 50. let tehdejší umělecký šéf operetního souboru Jan Pacl, choreografií již potřetí vytvořil dlouholetý šéf zdejšího baletu, choreograf Emerich Gabzdyl. V roli Sylvy Varescu alternovaly hned tři sólistky: Liběna Astrová, Jiřina Hrušková a Liběna Opletalová. Z trojice představitelů vynikla zejména Astrová, zkušená operetní sólistka, která před svým ostravským angažmá prošla řadou operetních a operních scén od pražské Uranie přes žižkovské Moderní divadlo až po Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích (za zmínku také stojí, že svoji divadelní kariéru začala v 16 letech ve slovenské Trnavě jako baletka). Vrchního Mišku hrál oblíbený ostravský herec Josef Kobr, Boniho Karel Šíp, otec dnes tolik populárního baviče stejného jména.

V polovině 70. let nastudoval *Čardášovou princeznu* herec, režisér a někdejší ředitel NDM Vladislav Hamšík. Pro svoji inscenaci si sám přeložil originální libreto a zároveň upravil starší zpěvní texty Evy Bezděkové. Někdejší Sylva, Liběna Astrová, nyní hrála kněžnu Anhiltu, Josef Kobr a Karel Šíp byli tentokrát jejími partnery v roli knížete von Lippert-Weylersheim. Sylvu Varescu alternovaly další dlouholeté sólistky operetního souboru, mnohým dnešním divákům ještě dobře známé sopranistky Hana Hradilová a Helena Riehslová. Dobrosrdečného Feriho hrál stejně jako v předchozí inscenaci Kosta Holubář. Poslední ze čtyř *Čardášových princezen*, které Vladimír Brázda hudebně nastudoval, měla premiéru v září 1989. V režii Ctibora Drmely a kostýmech Josefa Jelínka v ní účinkovali sólisté operetního souboru, z nichž řada hraje i v současné inscenaci, byť jiné role: Edwina Jan Drahovzal, kterého alternoval Miroslav Urbánek, Sylvu Varescu Janka Hošťáková, alternovaná Dagmar Hlubkovou a Halinou Ku-

beczkovou, Boniho Petr Miller nebo Václav Morys. Roli vrchního Mišky znovu a naposledy ztvárnil Josef Kobr.

O všech třech inscenacích nalezneme v tisku bohužel jen minimum informací, většinou pouze zprávy o připravované či již uskutečněné premiéře.

Dvakrát do stejné řeky

Zatím poslední ostravská inscenace *Čardášové princezny* měla premiéru v listopadu 1998 v nastudování režiséra Martina Dubovice. Obsazení hlavních rolí zčásti kopírovalo inscenaci předchozí: jako Sylva se znovu představila Janka Hošťáková, Edwina hrál její manžel Jan Drahovzal. Hošťákovou alternovaly Viera Schausch a hostující studentka konzervatoře Anna Pszczolková, Drahovzala hostující Petr Martínek a Marek Olbrzymek. Feriho hráli dlouholetí ostravští sólisté Karel Čepek a Petr Miller, Libor Olma střídal roli vrchního Mišky a knížete Leopolda. Veselého Boniho znovu ztělesnil Václav Morys a nově také Čestmír Olka, komtesu Stázi alternovaly Pavla Morysová a Eva Zbrožková. Jako asistentka režie je pod inscenací podepsaná herečka a zpěvačka Dagmar Hlubková, která posléze řadu operetních i muzikálových inscenací jako režisérka sama nastudovala.

Premiéru Dubovicovy inscenace následovaly zcela rozdílné recenze – zatímco ostravské a regionální tiskoviny přinášely výhradně slova chvály, celostátní *Divadelní noviny* režisérovo „klasické“ pojetí i mnohé herecké výkony absolutně zkritizovaly. I přes rozporuplné dojmy recenzentů měla Dubovicova inscenace velký divácký úspěch, proto se po její derníře vedení operetního souboru rozhodlo dekorace i kostýmy uschovat a v březnu 2004 se *Čardášová princezna* v obnovené premiéře a v částečně proměněném obsazení znovu vrátila na jeviště Divadla Jiřího Myrona. Obě verze dosáhly dohromady úctyhodných 66 repríz.

Na začátku roku 2013 se tedy *Čardášová princezna* do Ostravy poosmé, respektive poosmé vrací. Také v současné inscenaci znovu účinkují sólisté, kteří mají s Kálmánovou nejúspěšnější operetou zkušenosti z let předchozích, většina z nich však v jiných rolích.

Slávka Hamouzová (Stázi), František Bydžovský (Edwin)

1958

Liběna Astrová (Sylva Varescu) a členky baletu SDO,
foto František Krasl

1958

Liběna Astrová (Sylva Varescu) a Miroslav Barák (Edwin),
foto František Krasl

1975

Hana Hradilová (Sylva Varescu), Zdeněk Růžička (Edwin),
foto František Krasl

1975

Helena Riehsová (Sylva Varescu), Jozef Ábel (Edwin),
foto František Krasl

1975

Josef Kobr (Leopold Maria, kníže Lippert-Weylersheim),
Kosta Holubář (Feri Kerekés, zvaný Feri báči), foto František Krasl

1989

Halina Kubeczková (Sylva Varescu), v pozadí Jan Drahovzal (Edwin),
foto Josef Hradil

1989

Václav Morys (Boni), Šárka Brychová (Stázi), Dagmar Hlubková (Sylva Varescu), Miroslav Urbánek (Edwin), *foto Josef Hradil*

1989

Jan Drahovzal (Edwin), Janka Hošťáková (Sylva Varescu),
foto Josef Hradil

1998

Petr Martínek (Edwin), Viera Schausch (Sylva Varescu),
foto Josef Hradil

1998

Pavla Morysová (Stázi), *foto Josef Hradil*

2004

Marek Olbrzymek (Edwin), Anna Pszczolková (Sylva Varescu),
(obnovená premiéra inscenace z roku 1998), *foto Josef Hradil*

2004

Miroslav Liška (Boni), Petra Saverová (Sylva Varescu),
Petr Němec (Edwin) a členové sboru operety (obnovená
premiéra inscenace z roku 1998), *foto Josef Hradil*

INSCENACE ČARDÁŠOVÉ PRINCEZNY V NÁRODNÍM DIVADLE MORAVSKOSLEZSKÉM

Premiéra 23. 12. 1926

Překlad Adolf Wenig, dirigent Bohdan Halík, režie Bohuš Tichý,
výprava Viktor Katzer, choreografie Emerich Gabzdyl
V roli Sylvy Varescu Jožka Šrámková

Premiéra 30. 11. 1945 – uvedení pod názvem *Sylva*

Překladatel neznámý, dirigent Vladimír Brázda, režie Adolf Minský,
scéna Jan Provazník, kostýmy Marie a Josef Stejskalovi,
choreografie Emerich Gabzdyl
V roli Sylvy Varescu Věra Candrová nebo Joža Walterová

Premiéra 27. 9. 1958

Překlad Eva Bezděková, dirigent Vladimír Brázda, režie Jan Pacl,
scéna a kostýmy Jan Sedláček, choreografie Emerich Gabzdyl
V roli Sylvy Varescu Liběna Astrová, Jiřina Hrušková nebo Liběna Opletalová

Premiéra 13. 12. 1975 (derniéra 31. 12. 1977, 47 repríz)

Překlad Vladislav Hamšík, dirigent Vladimír Brázda, režie Vladislav Hamšík,
scéna Vladimír Šrámek, kostýmy Bohuslava Čiháková,
choreografie Julie Jastřembská
V roli Sylvy Varescu Hana Hradilová nebo Helena Riehsová

Premiéra 30. 9. 1989 (derniéra 16. 3. 1991, 34 repríz)

Překlad Eva Bezděková a Vladislav Hamšík, dirigent Vladimír Brázda,
Karel Poloch, scéna Petr Dosoudil, kostýmy Josef Jelínek,
choreografie Zdeněk Boubelík, dramaturgie Vojtěch Kabeláč
V roli Sylvy Varescu Dagmar Hlubková, Janka Hošťáková
nebo Halina Kubeczková

Premiéra 14. a 15. 11. 1998 (derniéra 6. 6. 2001, 37 repríz)

Překlad Vladislav Hamšík, dirigent Václav Návrat, Karel Mládek,
režie Martin Dubovic, scéna Vladimír Šrámek, kostýmy Eliška Zapletalová,
choreografie Jiří Kyselák
V roli Sylvy Varescu Janka Hošťáková, Viera Schausch nebo
Anna Pszczolková

Obnovená premiéra 13. 3. 2004 (derniéra 31. 12. 2005, 29 repríz)

Překlad Vladislav Hamšík, dirigent Tomáš Hanák, režie Martin Dubovic,
scéna Vladimír Šrámek, kostýmy Eliška Zapletalová, choreografie Jiří Kyselák
V roli Sylvy Varescu Oľga Bezačinská, Anna Pszczolková
nebo Petra Saverová

*Když se řekne Čardášová princezna,
vybaví se mi...*

Jan Drahovzal (Edwin), Janka Hošťáková (Sylva Varescu), 1989,
foto Josef Hradil

Jan Drahovzal

- Edwin (1989, 1996 – Opava, 1998)
- Feri (2004, 2013)

... vzpomínky na divácky velmi úspěšnou inscenaci z roku 1998, na profesionální spolupráci s režisérem Martinem Dubovicem a dlouholetým šéfem ostravské opery Václavem Návratem, který tuto inscenaci dirigoval.

Jan Drahovzal (Edwin), Janka Hošťáková (Sylva Varescu), 1998,
foto Josef Hradil

Janka Hošťáková

- Sylva Varescu (1989, 1998)
- kněžna Anhilta (2004)
- hraběnka von Hoch-Stack (2013)

... především role Sylvy – blízká mému naturelu, hrdá, temperamentní, citová, bezprostřední. Nelze zapomenout na přínosnou spolupráci s dirigenty Vladimírem Brázdou, Václavem Návratem ani na krásnou spolupráci s režisérem a kolegy.

Miroslav Liška (Boni), Petr Miller (Feri), 2004, foto Josef Hradil

Petr Miller

- Boni (1982 – Opava, 1989)
- Feri (1998)
- kníže Leopold Maria (2004)
- Kiss, advokát (2013)

... nejkrásnější klasická opereta!

Václav Morys (Boni), Blanka Morysová (Stázi), 1989, foto Josef Hradil

Václav Morys

- Szerenyi (1982 – Opava)
- Boni (1989, 1998, 2004)
- Feri (2013)

... předchozí inscenace, ve kterých jsem hrál Boniho, a to pokaždé s jinou manželkou v roli Stázi: poprvé s první ženou Blankou, podruhé s druhou ženou Pavlou. Teprve v této inscenaci Čardášové princezny se jako Feri potkávám na jevišti jen s cizími ženami...

Čestmír Olka (Feri), Josef Novák-Wajda (Miška), 2004,
foto Josef Hradil

Josef Novák-Wajda

- Miška (1998, 2004)
- Velvyslanec Mac Grave (2013)

... že jsem v ní hrál Mišku a celé představení pořád jen cídil sklo.

Karla Diváková (kněžna Anhilta), Libor Olma (kníže Leopold Maria),
1998, foto Josef Hradil

Libor Olma

- Miška (1998, 2013)
- Leopold Maria (1998, 2004)

*... krásná práce s režisérem poslední inscenace Dubovicem.
Hrál jsem v ní starého knížete, který byl karikaturou a symbolem
rozpadajícího se rakousko-uherského mocnářství.*

Eva Zbrožková (Stázi), Jan Drahovzal (Edwin), 1998,
foto Josef Hradil

Eva Zbrožková

- Stázi (1998, 2003 – Olomouc, 2004)
- Kněžna Anhilta, 2013

... dojemný příběh a kouzelná hudba plná emocí a citu. A ještě se mi vždy vybaví vlaštovičí duet!

Jana Kurečková (Stázi), Peter Svetlík (Edwin), 2004,
foto Josef Hradil

Jana Kurečková

- Stázi (2004)
- Juliska (2013)

... vlaštovičky!

Peter Svetlík

- Edwin (2001 – Banská Bystrica, 2004, 2008 – Košice)
- Nadporučík Rohnsdorff (2013)

... staré časy, kdy ještě panoval pořádek.

KAROL KEVICKÝ

hudební nastudování, dirigent

Je absolventem Akademie múzických umění v Praze (doc. E. Fischer, J. Veselka, T. Koutník, R. Eliška a F. Vajnar), jeho profesionální dirigentské aktivity můžeme vysledovat už v průběhu studia.

V roce 1993 založil vlastní komorní orchestr Musica luventa Slovaca se zaměřením především na interpretaci barokní hudby a propagaci mladých sólistů a soudobých autorů. Činnost orchestru byla zaměřena především na zahraniční zájezdy a festivaly (Řím, Vídeň, Štýrský Hradec, Budapešť, Atény – v letech 1994, 1996 a 1998 získal Cenu poroty na festivalu Divertimento musicale).

Ve stejném roce byl iniciátorem a spoluzakladatelem Operního studia na Konzervatoři v Žilině, kde v té době pedagogicky působil jako korepetitor a dirigent Symfonického orchestru.

V roce 1994 začal úzce spolupracovat se Státním komorním orchestrem v Žilině (Slovak Sinfonietta) na autorském projektu „Nedělní matiné pro děti a rodiče“ a dodnes zde působí jako stálý hostující dirigent v hlavním orchestrálním cyklu. Od roku 1995 pravidelně spolupracuje i s dalšími slovenskými orchestry (Státní filharmonie Košice, Slovenská filharmonie aj.) a jeho dirigentské aktivity se postupně rozšířily i do České republiky a zahraničí (Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, Jihočeská komorní filharmonie, Filharmonie Zielona Gora aj.).

Pravidelně nahrává pro rozhlas a televizi, s rozhlasovým orchestrem realizoval nahrávky především ruských autorů (Čajkovskij, Rachmaninov, Prokofjev).

Je autorem hudby k několika divadelním hrám a patří mezi vyhledávané aranžéry (instrumentace skladeb pro různá nástrojová obsazení). Spolupracoval s významnými vokálními a instrumentálními sólisty (Š. Margita, L. Vargicová, M. Babjak, P. Dvorský, P. Šporcl, V. Hudeček, E. Indjič aj.).

V letech 2000–2006 zastával post uměleckého šéfa opery Štátneho divadla Košice, od roku 2009 do června 2010 byl šéfem operety Národného divadla moravskoslezského. V současnosti je opět uměleckým šéfem opery Štátneho divadla Košice a v NDM nadále působí jako dirigent (např. *Noc na Karlštejně*, *Orfeus v podsvětí*, *Divotvorný hrnec*, *Polská krev*, *Sázky z lásky*).

LUMÍR OLŠOVSKÝ

režie

Po studiu herectví na konzervatoři v Ostravě odešel v roce 1991 do divadla v Karlových Varech. O dva roky později jej světově uznávaný režisér Otomar Krejča přizval do svého Divadla za branou II v Praze. Po jeho zániku hledal nějaký čas uplatnění, až v roce 1996 nastoupil do angažmá v Hudebním divadle Karlín. Během něho hrál mnoho velkých rolí v muzikálech *Hello, Dolly!*, *Někdo to rád horké*, *Klec bláznů*, (*Řek*) *Zorba* nebo *Zpívání v dešti*.

Po odchodu z angažmá v roce 2002 a krátkém návratu k činohře v Divadle na Vinohradech a zájezdových společnostech jej zpět k muzikálu přivedla titulní role Kristiána v Národním divadle v Brně. Hostoval v muzikálech Divadla Na Fidlovačce, Divadla Kalich i Broadway a stále hraje i v Hudebním divadle Karlín, kde v posledních letech účinkoval ve *West Side Story*, *Noci na Karlštejně*, *Producentech*, *Limonádovém Joeovi* nebo nejnověji ve *Vraždě za oponou*.

Byl dvakrát nominován na Cenu Thálie za mimořádný jevištní výkon v oblasti opereta-muzikál, poprvé za Jerryho/Dafné v *Někdo to rád horké* (1997) a podruhé za Cosmo Browna ve *Zpívání v dešti* (2001), kdy už Cenu Thálie získal.

První filmovou zkušenost zažil ještě při studiu, když v roce 1989 na Slovensku natáčel film *Obyčejný špás*. Posléze hrál ve filmech *Kameňák 3* nebo *Účastníci zájezdu*, televizních seriálech (*Pojíšťovna štěstí*, *Letiště*, *Ošklivka Katka* ad.) a také moderoval televizní pořady. Hojně se věnuje dabingu.

Je autorem a režisérem hudební komedie *Den na zkoušku* s Monikou Absolonovou v hlavní roli (2005) a komedie *Pět v tom* (2010).

V roce 2008 dokončil studium režie na pražské DAMU. Od té doby se kromě činoherních režii (naposledy *S cizí dámou v cizím pokoji* ve Východočeském divadle Pardubice) úspěšně věnuje zejména režirování muzikálů (*Jeptišky* v Divadle Na Fidlovačce, *Světáci* pro Divadelní společnost Háta, *Divotvorný hrnec* v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě, *Funny Girl* v Severočeském divadle opery a baletu v Ústí nad Labem). Ve Štátnom divadle Košice režíroval nejslavnější Offenbachovu operetu *Orfeus v podsvetí*.

V posledních dvou letech byly za role v jeho inscenacích hned čtyři herečky nominovány na prestižní Cenu Thálie, Monika Absolonová ji za titulní roli v muzikálu *Funny Girl* také získala. Za roli Eurydiky v jeho košické inscenaci *Orfea v podsvetí* pak zpěvačka a herečka Michaela Várady obdržela slovenskou Výročnú cenu Literárneho fondu v oblasti divadla za rok 2012.

V roce 2005 založil Společnost Théâtre Variété, která pečuje o historii Hudebního divadla Karlín – mimo jiné zajistila opravu hrobky rodiny zakladatele karlínského divadla Eduarda Tichého a pravidelně pořádá setkání seniorů, někdejších zaměstnanců Karlína.

www.lumirolovsky.com

GABRIELA PETRÁKOVÁ

režijní spolupráce

Režisérka a dramaturgyně Gabriela Petráková vystudovala Janáčkovu konzervatoř v Ostravě, obor zpěv (soprán). Hostovala v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě (opera, opereta, muzikál). Poté byla po několik let členkou souboru Slezského divadla v Opavě, než odešla studovat operní režii na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. Zde absolvovala v roce 2007 inscenaci *Ženitby* Bohuslava Martinů. V průběhu studia spolupracovala od roku 2004 s Národním divadlem v Praze a s Dětskou operou Praha.

V roce 2009 se stala režisérkou Operního studia Fakulty umění Ostravské univerzity, se kterým nastudovala Mozartovu *Figarovu svatbu*. Od roku 2010 je dramaturgyní operetního a muzikálového souboru Národního divadla moravskoslezského a v současné době je také jeho šéfkou.

Z inscenací, které režírovala, jmenujme např. *Příběh vojáka I.* Stravinského (Divadlo Minor, 2005; obnovená premiéra Divadlo MANA, 2012), *Paní Marjánka, matka pluku* (Národní divadlo moravskoslezské, 2007) nebo muzikál *The Angels* L. Hurníka, který režírovala pro festival Pražské jaro 2006 v rámci projektu Bouda Národního divadla. V prosinci 2010 uvedla v Národním divadle moravskoslezském (Divadle Jiřího Myrona) světovou premiéru obnovené verze muzikálu *Marguerite* z dílny slavných muzikálových autorů Michela Legranda, Alaina Boublíla a Marie Zamory, pro kterou vytvořila scénickou režii. Jako šéfka se souborem v minulých sezónách nastudovala oblíbený muzikál Karla Svobody *Noc na Karlštejně*, klasickou operetu Oskara Nedbala *Polská krev* a světoznámý muzikál Andrewa Lloyda Webbera a Tima Ricea *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*.

PAVEL BÁR

dramaturgie

Po absolvování gymnázia v Třebíči studoval politologii na Fakultě sociálních věd UK v Praze a zároveň divadelní vědu na Filozofické fakultě UK. V současné době dokončuje postgraduální studium na pražské DAMU, tématem jeho disertační práce je opereta a muzikál v Československu po roce 1945. V letech 2007–2011 pracoval jako vědecko-výzkumný pracovník Centra základního výzkumu AMU v Praze a MU v Brně, kde se jeho odborný zájem soustředil zejména na poválečnou historii a současnost zábavněhudebního divadla. Odborně spolupracoval s televizí, rozhlasem i tiskem, své články a studie ale publikuje především v časopise DISK. Vybrané texty vyšly též ve sbornících *Generace a kontinuita* a *Kreativní průmysly*. Redigoval knihu Michaela Prostějovského *Muzikál expres*, v současné době nejkomplexnější český průvodce muzikálem.

V roce 2006 připravil v Muzeu hlavního města Prahy úspěšnou výstavu k výročí 125 let od otevření budovy Hudebního divadla Karlín, jejíž část je nyní trvale instalována v karlínském divadle.

Na vlnách Českého rozhlasu 2 vysílá společně s M. Prostějovským a P. Fridrichovským pořad *Muzikál expres* o aktuálním dění v muzikálovém světě. Na Mezinárodní konzervatoři Praha vyučuje historii muzikálu.

Divadlu se věnuje také prakticky, v roce 2005 produkoval uvedení hudební komedie Lumíra Olšovského *Den na zkoušku*. V uplynulých letech dramaturgicky spolupracoval na inscenaci muzikálu *Funny Girl* v Severočeském divadle v Ústí nad Labem, za nějž byla Monika Absolonová oceněna Cenou Thálie 2011, a na inscenaci operety Jacquese Offenbacha *Orfeus v podsvětí* ve Štátnom divadle Košice.

ŠIMON CABAN

scéna

Architekt, scénograf, univerzální divadelní a filmový tvůrce studoval scénografii na Střední uměleckoprůmyslové škole v Praze a Vysoké škole uměleckoprůmyslové v ateliéru prof. Josefa Svobody (absolutorium 1981). Spolu se svým bratrem Michalem založil Baletní jednotku Křeč – tanečně divadelní soubor, s nímž realizují divadelní představení, multimediální akce, filmy i televizní filmy (vystupovali např. ve filmu M. Formana *Amadeus* či v *Pražské 5 T. Vorla*).

Jeho práce byly vystavovány doma i v zahraničí (v dánském Aarhusu, francouzském Arles a následně jsou zastoupeny v Centres Pompidou v Paříži). Od 90. let tvoří s bratrem Michalem a svou ženou Simonou Rybákovou vyhledávaný tým pro řešení originálních prezentačních akcí. Ve filmové tvorbě společně otevřeli dveře postmodernistické volnosti autorským celovečerním filmem *Don Gio*, který reagoval na proměny pražské porevoluční kulturní společnosti na základě mozartovsko-faustovského mýtu. Zatím poslední autorský film *KusPoKusu* je složený ze sedmi pohybově-výtvarných vizí a získal Zvláštní cenu na Mezinárodním televizním festivalu Zlatá Praha.

V roce 1999 získali spolu se Simonou Rybákovou první cenu – Zlatou trigu – za expozici české sekce na světové výstavě scénografie Pražské Quadriennale.

Od roku 1995 je až dosud spolu s bratrem Michalem autorem scénické režie zahájená a zakončená Mezinárodního filmového festivalu Karlovy Vary. Osou tvorby Šimona Cabana je divadlo a hudba, realizuje v Národním divadle (*Liška Bystrouška*), Státní opeře (*Candide*, *Válka s mloky*), muzikálových divadlech Kalich (*Hamlet*, *Galileo*, *Baronky*), Hybernia (*Golem*, *Baron Prášil*), Broadway (*Adéla ještě nevečeřela*), v ostravském NDM (*Pardon My English*, *Sázky z lásky / Guys & Dolls*) a zatím naposledy v Hradci Králové (*Sexmise*).

ROMAN ŠOLC

kostýmy

V současné době jeden z nejvyhledávanějších kostýmních divadelních výtvarníků. Obratně využívá svou osobní znalost problematiky tanečních kostýmů, obléká baletní inscenace většiny českých divadel, přestože těžiště jeho práce je v oblasti muzikálových produkcí.

Je rodák z Poděbrad, vystudoval pražskou Taneční konzervatoř (1995). V letech 2001–2004 byl členem baletu Národního divadla v Praze. Jako tanečník získal 2. cenu na Soutěžní přehlídce tanečních umělců ČR a SR Brno 1997 a prestižní nominaci na Cenu Thálie 1996 za roli Merkucia v baletu *Romeo a Julie*.

Z úspěšné kariéry profesionálního tanečníka přešel od roku 1998 plynule k práci divadelního výtvarníka. Své první návrhy vytvořil pro Pražský komorní balet, posléze spolupracoval i s Národním divadlem Brno, Divadlem J. K. Tyla v Plzni, Východočeským divadlem Pardubice, Státním divadlem Košice, Slezským divadlem v Opavě, Moravským divadlem Olomouc, pražskou Laternou magikou, Státní operou Praha i pražským Národním divadlem.

Jeho návrhy se kromě mnoha baletů, činoher, operet i oper skvěle uplatnily v muzikálových produkcích (*Kleopatra*, *Tři mušketýři*, *Golem*, *Angelika*, *Dracula*, *Mona Lisa*, *Baron Prášil*, *Robin Hood*, *Hello, Dolly!*, *Kat Mydlář*, *Klíč králů*) i muzikálu na ledě *Popelka*.

Na Soutěžní přehlídce současné taneční tvorby 1999 obdržel Čestné uznání za kostýmy k baletům *Marie Stuartovna* a *Slovanské dvojzpěvy* a na téže přehlídce v roce 2002 Čestné uznání za kostýmy k baletům *Ivan Hrozný* a *Tance podle Brahmsa*.

S Národním divadlem moravskoslezským spolupracuje podruhé, krátce před premiérou *Čardášové princezny* realizoval kostýmní návrhy Adolfa Borna pro operetu *Noc v Benátkách*.

JANA VAŠÁKOVÁ

choreografie

Absolventka taneční pedagogiky na HAMU. Jako tanečnice byla angažována v baletu Československé televize, externě vystupovala v pražských divadlech a tančila ve filmech. V současné době vyučuje tanec, step a jevištní pohyb na katedře činoherního divadla pražské DAMU.

Od roku 1990 tvoří choreografie především v činoherních divadlech, ale i v operách, operetách a muzikálech a také ve filmu a reklamě. Jednou z jejích prvních prací byl úspěšný triptych v divadle v Řeznické s režisérem Otto Ševčíkem (*Hello, Dolly!*, *Polská krev* a *Carmen*). Později vytvořila choreografie k inscenacím v Divadle ABC (muzikál *Šakalí léta* nebo *Pan Kaplan má třídu rád* v režii Miroslava Hanuše), v Divadle J. K. Tyla v Plzni (*Hledá se muž. Zn.: Bohatý!* režiséra Romana Meluzína), v Divadle Na Fidlovačce (*Šumař na střeše* a *Funny Girl* v režii Juraje Deáka), z operního a operetního repertoáru například k *Prodané nevěstě* (ND Brno), *Bohémě* (Státní opera Praha), *Netopýrovi* (ND Brno) či *Hoffmannovým povídkám* (ND Praha) – všechny v režii Ondřeje Havelky.

Je spoluzakladatelkou originálního pohybového divadla Veselé skoky, s nímž nastudovala inscenace *Na hlavu!*, *Ve stanici nelze*, *Baby box* a *Edgar Allan Pú: Havran*, uváděné v Divadle v Celetné.

V Národním divadle moravskoslezském se jako choreografka podílela na inscenacích muzikálů *Pardon My English* a *Sázky z lásky* (*Guys & Dolls*) režiséra Šimona Cabana a operety *Polská krev* režisérky Gabriely Petrákové.

Josef Lekeš (Vihar), Roman Žiška (Szerényi), v pozadí Libor Olma (Miška)
a členové baletu NDM – foto ze zkoušky

LUISA ALBRECHTOVÁ

Sylva Varescu

Sopranistka Luisa Albrechtová, rodačka z Prahy, vystudovala operní zpěv nejprve na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze ve třídě prof. N. Kniplové, následně pak na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni ve třídě prof. R. Hansmannové. Pod vedením prof. D. Orłowskyho a prof. U. Theimera absolvovala na vídeňské univerzitě také hudebně-dramatické studio. Akademickým vzděláním prošla rovněž v oboru teorie kultury – kulturní antropologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde roku 2007 získala titul PhDr. Významné soutěžní ceny jí byly uděleny v Německu (Internationaler Gesangswettbewerb Festspielstadt Passau 2009), Velké Británii (International Voice Competition London, Emma Destinn Foundation) a Rakousku (Nico Dostal-Operettenwettbewerb).

Repertoárová šíře jejího mladodramatického sopránu zahrnuje velké mozartovské role (Hraběnka Almaviva – *Figarova svatba*, Donna Anna – *Don Giovanni*, 1. dáma – *Kouzelná flétna*), party Pucciniho (Liù – *Turandot*, Mimì – *Bohéma*, Sestra Angelica) a Verdiho (Elisabeth – *Don Carlos*, Leonora – *Trubadúr*), ale i zásadní role operetního repertoáru (Rosalinda v *Netopýrovi*, Hana Glawari ve *Veselé vdově*, titulní role v *Hraběnce Marici* či Sylva Varescu v *Čardášové princezně*).

Koncertní turné zpěvačku zavedla krom domácích pódíí i do bezmála všech zemí Evropy, ale také do Ruska, Japonska, Tchaj-wanu, Koreje a USA. Ze spolupráce s významnými hudebními tělesy zmiňme alespoň Philharmonic Orchestra Philadelphia (USA), San Diego Philharmonic Orchestra (USA), Philharmonie Wrocław (Polsko), Malta Philharmonic Orchestra či rakouské Wiener Mozart Orchester a Haydn Sinfonietta Wien.

JANA BORKOVÁ

Sylva Varescu

Vystudovala operní zpěv na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě pod vedením doc. Magdalény Blahušiakové, u které se i po dokončení studií v roce 2011 nadále vokálně vzdělává.

V posledních letech obdržela ceny na několika pěveckých soutěžích (1. ceny soutěže Pedagogických fakult v letech 2003 a 2004; roku 2010 se stala finalistkou mezinárodní soutěže M. S. Trnavského a tentýž rok získala 2. cenu na mezinárodní pěvecké soutěži Imricha Godína ve Vráblich – Slovensko).

Její pěvecké zkušenosti zahrnují koncertní činnost v České republice i v zahraničí (spolupráce se salónním orchestrem Mariánské Lázně, dámským komorním orchestrem E. Šarayové a O. Šaraya, Mezinárodní festival Musica Sacra, festival Valée d'Itria v Martina Franca v Itálii). V roce 2011 se uvedla vlastním recitálem na operním festivalu *Sferisterio* v italské Maceratě a posléze se stala jeho pravidelným koncertním hostem.

V rámci operního studia VŠMU v Bratislavě nastudovala a ztvárnila role Donny Elvíry (*Don Giovanni*), Fiordiligi (*Così fan tutte*) a Paskaliny (*Hry o Marii*). Již během studií vystoupila v roli kněžky Moreny v opeře *Svatopluk* E. Suchoně ve Slovenském národním divadle a také jako Alice Ford (*Falstaff*) v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě.

Její repertoár zahrnuje jak role operní (Santuzza – *Cavaleria rusticana*, Musetta – *Bohéma*, Nedda – *Komedanti*), tak role operetní – ve Slezském divadle v Opavě hostuje v roli Anny Elisy v operetě F. Lehára *Paganini* a v roli Bessie v Benešově *Uličníci*, v Národním divadle moravskoslezském hraje již druhou sezónu hlavní roli Heleny Zarembové v Nedbalově operetě *Polská krev*.

JOSEF MORAVEC

Edwin, kníže von Lippert-Weylersheim

Tenorista Josef Moravec vystudoval Pražskou konzervatoř, poté pokračoval ve studiu na HAMU v Praze a na Sibeliově akademii v Helsinkách.

Je častým hostem Státní opery i Národního divadla v Praze, Divadla J. K. Tyla v Plzni, Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, Slezského divadla v Opavě, libereckého Divadla F. X. Šaldy, Národního divadla v Brně i opery Státního divadla Košice. Vystupuje také v zahraničí (Japonsko, Skandinávie, Alžírsko, Rakousko, Německo, Švýcarsko, Španělsko, Francie ad.).

V jeho pestrém repertoáru najdeme díla Mozarta, Verdiho, Pucciniho nebo Leoncavalla, ale také Gounoda, Masseneta, Richarda i Johanna Strausse, Offenbacha, Smetany, Brittena, Glasse nebo Hindemitha. Účinkoval také ve dvou operách Richarda Wagnera (Lodivod v *Bludném Holanďanovi* a mladý námořník v *Tristanovi a Isoldě*). Mezi jeho stěžejní operní role patří Vašek – *Prodaná nevěsta*, Števa – *Její pastorkyňa*, Don Ottavio – *Don Giovanni*, Ismaele – *Nabucco*, Don José – *Carmen*, Rodolfo – *La Bohème* a Alfredo – *La traviata*.

Objevuje se také v operetních rolích, například jako Hrabě Zedlau ve *Vídeňské krvi*, Stanislav v *Ptáčníkovi*, Aristeus/Pluto v *Orfeovi v podsvětí*, Alfréd v *Netopýrovi* nebo hrabě Boleslav Baraňski v *Polské krvi*. Nastudoval také dvě hlavní role v méně uváděných Offenbachových dílech (Piquillo v *Perikole* a Robinson v *Robinsonu Crusoé*). Na hudebním festivalu v Českém Krumlově vystoupil po boku Josého Cury jako Harlekýn v Leoncavallových *Komediantech*.

MARTINA ŠNYTOVÁ

Komtesa Stázi

Rodačka z Čeladné absolvovala sólový zpěv na Janáčkově konzervatoři v Ostravě u profesorky Elišky Pappové, u níž pokračovala i v magisterském studiu na Fakultě umění Ostravské univerzity, které úspěšně dokončila v květnu 2012.

V roce 2007 se stala finalistkou Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech a získala Cenu Jarmily Novotné.

V Národním divadle moravskoslezském hostuje od roku 2003, angažmá v operetním souboru získala v roce 2007, o rok později se stala jeho sólistkou. Ve zdejších souboru nastudovala více než desítku hlavních rolí (mj. Arsena – *Cikánský baron*, Liduška – *Paní Marjánka*, matka pluku, Violetta Cavallini – *Fialka z Montmartru*, Minnie Feyová – *Hello, Dolly!*, Adéla – *Netopýr*, Denisa – *Mam' zelle Nitouche*). Mezi její nejnovější role patří Alena v *Noci na Karlštejně*, Nastěnka v pohádkovém muzikálu *Mrazík*, Adéla v *Sázkách z lásky* (*Guys & Dolls*) nebo Helena v *Polské krvi*. Za svůj jevištní výkon v roli Káči v inscenaci muzikálu *Divotvorný hrnec* režiséra Lumíra Olšovského získala širší nominaci na Cenu Thálie 2011.

Spolupracovala i s operním souborem NDM (Esmeralda – *Prodaná nevěsta*, Cupido – *Orfeus v podsvětí*, Ciboletta – *Noc v Benátkách*). Hostuje také v Moravském divadle Olomouc, kde hrála titulní roli v muzikálu *Sugar* podle filmu *Někdo to rád horké* nebo nejnověji královnu Elišku v populární *Noci na Karlštejně*.

ROMAN HAROK

Hrabě Boni Kancsianu

Rodák z Bílovice absolvoval Janáčkovu konzervatoř a Gymnázium v Ostravě, obor hudebně-dramatický (1999).

Již během studií hostoval v Divadle Petra Bezruče, v Národním divadle moravskoslezském i v Divadle loutek. První angažmá získal v Divadle Petra Bezruče hned po maturitě a během pěti sezón v něm hrál téměř dvě desítky činoherních rolí (Valér – *Tartuffe*, Nožik – *Malé noční hry*, Bertík – *Ústa Micka Jaggera*, Sick Boy – *Trainspotting* ad.). Současně hostoval v operetním souboru NDM, což následně vyústilo v nabídku na stálé angažmá.

Od sezóny 2004/2005 se stal sólistou operetního souboru NDM (v současnosti soubor opereta/muzikál), v němž působí dodnes. Ztvárnil řadu operetních i muzikálových rolí, např. Gustava v *Zemi úsměvů*, titulní postavu v *Limonádového Joeovi*, Mordreda v *Camelotu*, D'Artagnana ve *Třech mušketýrech*, Kornelia v *Hello, Dolly!*, Joea/Josefínu v *Sugar*, Václava Dvořáka v *Podskalákovi*, Phoeba ve *Zvoníkovi u Matky Boží*, Peška Hlavně v *Noci na Karlštejně*, Woodyho v *Divotvorném hrnci*, Popiela v *Polské krvi*, Nathana v *Sázkách z lásky (Guys & Dolls)* nebo titulní roli Josefa ve světoznámém muzikálu *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*.

V opeře NDM nastudoval roli námořního důstojníka Enrica Piselliho v operetě *Noc v Benátkách*. Hostoval také ve Slezském divadle v Opavě v operetě *Boccaccio* v roli prince Pietra.

Na inscenaci české premiéry muzikálu *Sázky z lásky (Guys & Dolls)* v NDM se podílel i jako asistent režie.

Kromě herectví a zpěvu se věnuje dabingové profesi, moderování společenských akcí a příležitostně spolupracuje s ostravským studiem České televize.

ROBERT JÍCHA

Hrabě Boni Kancsianu

Brněnský rodák vystudoval muzikálové herectví na Divadelní fakultě JAMU (absolvoval titulní roli ve hře *Thyl Ulenspiegel*). Již ve 3. ročníku získal angažmá v Městském divadle Brno, kde ztvárnil více než 25 muzikálových, činoherních i operetních rolí (Tony – *West Side Story*, Benvolio – *Romeo a Julie*, Bedřich – *My Fair Lady (ze Zelňáku)*, Anděl strážný – *Svět plný andělů*, Nikola Šuhaj – *Koločava*, Woof – *Vlasy (Hair)*, Ježíš – *Jesus Christ Superstar*, Lorient – *Mam'zelle Nitouche*, John Styx – *Orfeus v podsvětí*, Rochefort – *Tři mušketýři*, Enjolras – *Les Misérables (Bídníci)*, Magaldi – *Evita* ad.). Účinkoval též v inscenacích *Amadeus*, *Cyrano z Bergeracu*, *Cikáni jdou do nebe*, *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*, *Šumař na střeše* ad. Pět let hrál v pražské GoJa Music Hall roli Enjolrase v muzikálu *Les Misérables – Bídníci*. Od roku 2008 hostoval po boku Lucie Bílé v Hudebním divadle Karlín v Praze v hlavní roli Josého v muzikálu Franka Wildhorna *Carmen*.

V Národním divadle moravskoslezském nastudoval hlavní roli Michela/Gola v muzikálu George Gershwinu *Pardon My English*, Woodyho v *Divotvorném hrnci* a také Ivánka v pohádkovém muzikálu *Mrazík*. Zatím naposledy se ostravskému publiku představil v české premiéře muzikálu *Sázky z lásky (Guys & Dolls)* jako Nathan Detroit. Po návratu z „volné nohy“ do angažmá v Městském divadle Brno nalezl činoherní roli Neila Browna ve *Výkřících do tmy*, hlavní mužskou roli Gerolda v původním německém muzikálu *Papežka* a také Tenora ve slavné *Funny Girl*.

Věnuje se i dabingu, koncertní, produkční a charitativní činnosti – pro Nadační fond dětské onkologie Krtek organizuje benefiční koncerty.
www.robert-jicha.cz

GALLA MACKŮ

Kněžna Anhilta

Absolvovala Státní konzervatoř v Praze, obor operní zpěv a režie. Bezprostředně po ukončení studií přijala angažmá v Hudebním divadle v Karlíně, kde jako sólistka účinkovala bez přestávky 30 let.

Po úspěšném debutu v titulní roli Frimlovy *Rose Marie* následovaly další pěvecké i herecké úkoly. Nastudovala mnoho rolí klasického operetního repertoáru (Valencie i Hana Glawari – *Veselá vdova*, Anna Elisa – *Paganini*, Mi – *Země úsměvů*, Diana – *Orfeus v podsvětí*, Marica – *Hraběnka Marica*, Wanda i Helena – *Polská krev*, Sylva – *Čardášová princezna*, Denisa – *Mam'zelle Nitouche* ad.).

Během svého karlínského angažmá byla také vyhledávanou představitelkou muzikálových rolí (Manon – *Manon*, Roxana – *Cyrano z Bergeracu*, Irena Molloyová – *Hello, Dolly!*, Elisa Doolittleová – *My Fair Lady*, Sugar – *Sugar / Někdo to rád horké!*, Matka představená – *Za zvuků hudby* ad.).

Za roli Manon obdržela cenu Literárního fondu. Toto ocenění získala rovněž za Eurydiku v Žurbinově rockové opeře *Orfeus a Eurydika*. Za roli Mařenky Zieglerové v muzikálu o jedné z největších českých operetních umělkyní *Superhvězda Mařenka* byla nominována na Cenu Thálie 1996.

Na svém kontě má řadu gramofonových, rozhlasových a televizních nahrávek (např. *Vinobraní*, *Země úsměvů*, *Manon Lescaut*, *Hraběnka Marica*). *Čardášovou princeznu* natočila i pro maďarskou televizi. Je také spoluautorkou knihy *Z operety do operety* (1995).

Řadu let se věnuje pedagogické činnosti, nejprve na VOŠ herecké v Praze-Michli, nyní je vedoucí muzikálového oddělení na Mezinárodní konzervatoři v Praze.

V současnosti stále vystupuje na koncertech v České republice i v zahraničí.

EVA ZBROŽKOVÁ

Kněžna Anhilta

Vystudovala Pedagogickou fakultu v Ostravě. V roce 1990 nastoupila do angažmá ve Státním divadle Ostrava (dnes Národní divadlo moravskoslezské) do souboru operety jako členka sboru. Od roku 1993 působí v operetním souboru, resp. souboru opereta/muzikál jako sólistka.

Během svého angažmá ztvárnila mnoho operetních rolí (např. Helena – *Polská krev*, Denisa – *Mam'zelle Nitouche*, Fiorella – *Bandité*, Hortenzie – *Ples v opeře*, Pepička – *Vídeňská krev*, Valencie – *Veselá vdova*, Stázi – *Čardášová princezna*, Bella Giretti – *Paganini*, Princezna Mi – *Země úsměvů*, Constance – *Tři mušketýři*).

Účinkovala také v muzikálech (Káča – *Divotvorný hrnec*, Lois – *Kiss me, Kate!*, Ellie – *Loď komediantů*, Polly – *Crazy for You*, Ginevra – *Camelot*, Sugar – *Sugar aneb Někdo to rád horké*, Dolly – *Hello, Dolly!*).

V posledních letech hrála například Rose Marie ve stejnojmenné Frimlově operetě, titulní roli ve světové premiéře nové verze muzikálu *Margueritte* slavných autorů Michela Legranda a Alaina Boublila, Královnu Elišku v *Noci na Karlštejně*, Magdu v americkém muzikálu *Pardon My English*, Mary v *Divotvorném hrnci*, Kocourka Mourka v muzikálu *Mrazík*, Wandu v operetě *Polská krev* či Ředitelku / Madam Putifarovou v muzikálu Andrewa Lloyda Webbera *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*.

V současné době se také připravuje na roli Marlene Dietrich v inscenaci *Edith a Marlene* v režii Janusze Klimszy.

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Šéfka souboru opereta/muzikál Gabriela Petráková

Redakce programu Pavel Bár
Výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý
Foto plakátu a fotografie ze zkoušek Radovan Štastný
Fotografické materiály archiv autora a NDM

Poděkování za spolupráci na programu Pavle Březinové,
Karolíně Pečenkové, Davidu Velčovskému a také Lence Černíkové
z Ostravského muzea

Tisk Ringier Axel Springer Print CZ a. s.

*„Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA,
divadelní, literární, audiovizuální agentura, Krátkého 1, Praha 9.“*

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivita NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-14-1

www.ndm.cz

OSTRAVA!!!

Roman Harok (Boni), Libor Olma (Miška), Jan Drahovzal (Feri)

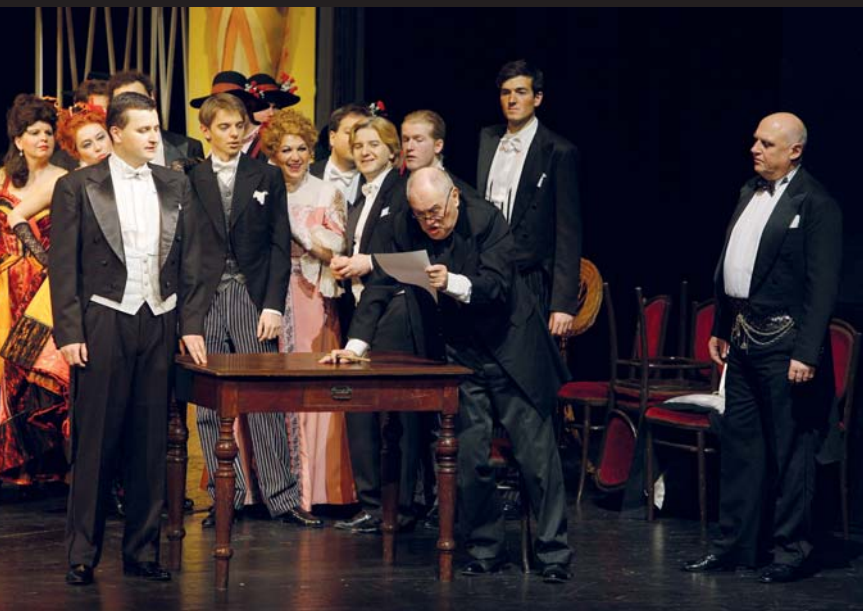
Josef Moravec (Edwin), Luisa Albrechtová (Sylva)

Roman Harok (Boni), tanečnice Orfea – Jana Tabrea (Aranka),
Jana Kurečková (Juliska), Eva Villámová (Kleo)
a členky baletu NDM

Josef Moravec (Edwin), Peter Svetlík (Rohnsdorff)

Josef Moravec (Edwin), Petr Miller (Kiss), Jan Drahovzal (Feri), sbor

Svatební scéna v 1. dějství

Luisa Albrechtová (Sylva), Josef Moravec (Edwin), sbor

Roman Harok (Boni), Luisa Albrechtová (Sylva), Adam Škandera (Merö), Jan Drahovzal (Feri), sbor a balet

Martina Šnytová (Stázi), Josef Moravec (Edwin)

Luisa Albrechtová (Sylva), Roman Harok (Boni), sbor a balet

Scéna plesu v paláci knížete von Lippert-Weylersheim, 2. dějství

Martina Šnytová (Stázi), Robert Jícha (Boni)

Jana Borková (Sylva), Robert Jícha (Boni),
v pozadí Janka Hošťáková (hraběnka von Hoch-Stack)

Jana Borková (Sylva Varescu), Marcel Školout (kníže Leopold),
v pozadí lokajové (Petr Krňávek, Čestmír Prymus, Josef Lekeš)

Luisa Albrechtová (Sylva), Roman Harok (Boni)

Pavel Liška (kníže Leopold)

Galla Macků (kněžna Anhilta), sbor

Eva Zbrožková (kněžna Anhilta), sbor a balet